

UNIVERSITATEA TEHNICĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 7(478)(043.2)

MUNTEANU Angela

**STILISTICA MORFOLOGICĂ ÎN DESIGNUL
INTERIOR, ARHITECTURĂ ȘI
ARTELE PLASTICE DIN MOLDOVA**

651.01. Teoria și istoria artelor plastice
652.04. Design interior, mediu și arta peisajului

REZUMATUL
tezei de doctor habilitat în arte

Chișinău, 2025

**Teză a fost elaborată în cadrul Departamentului Arhitectură,
Universitatea Tehnică a Moldovei**

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctor habilitat

(aprobată prin decizia Consiliului Științific al UTM, proces-verbal nr. 6 din 20.05.2025):

- 1. ȘLAPAC Mariana**, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, doctor habilitat în studiul artelor, conferențiar cercetător, cercetător științific principal, Institutul Patrimoniului Cultural, **președinte**
- 2. OLEINIC Svetlana**, doctor în arhitectură, conferențiar universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei, **secretar științific**
- 3. STAVILĂ Tudor**, doctor habilitat în studiul artelor, profesor cercetător, cercetător științific principal, Institutul Patrimoniului Cultural, **consultant științific**
- 4. CIOBANU Constantin Ion**, doctor habilitat în studiul artelor, cercetător științific gradul I, secretar științific al Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu” al Academiei Române, **referent oficial**
- 5. ROCACIUC Victoria**, doctor habilitat în arte, conferențiar cercetător, cercetător științific coordonator, Institutul Patrimoniului Cultural, **referent oficial**
- 6. OPRIS Ioan**, doctor în științe istorice (specialitatea Istoria Artei), profesor universitar, cercetător științific principal, (Universitatea „Valahia”, Târgoviște, colaborator al Centrului Național de Cercetare și Documentare în Domeniul Muzeologiei „Radu Florescu” (Muzeul Național de Istorie a României)), **referent oficial**
- 7. CIONCA Marina**, doctor în inginerie industrială, profesor universitar, Universitatea Transilvania din Brașov, România, **referent oficial**
- 8. CUZNEȚOV Larisa**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, **referent oficial**
- 9. BEJAN Petru**, doctor în științe filosofice, cu domeniile de estetică, filosofia artei, antropologie artistică și critica de artă, profesor universitar, Universitatea Alexandru „Ioan Cuza” din Iași, România, **referent oficial**

Susținerea va avea loc la 30 iunie 2025, ora 10.00 în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctor habilitat din cadrul Universității Tehnice a Moldovei, Facultatea Urbanism și Arhitectură, bd. Dacia nr. 39, aula 9-204.

Teza de doctor habilitat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității Tehnice din Moldova și la pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expedit la 30 mai 2025

Secretar științific:

al Comisiei de susținere publică a tezei
dr. în arh., conf. univ.

_____ **OLEINIC Svetlana**

Consultant științific:

dr. hab. în stud. art., prof. univ.

_____ **STAVILĂ Tudor**

Autor:

dr. în std. art., conf. univ.

_____ **MUNTEANU Angela**

© Angela Munteanu, 2025

Cuprins:

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	23
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	41
BIBLIOGRAFIE	47
LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA DE CERCETARE.....	60
ADNOTARE (în limbile română și engleză).....	73

LISTA ABREVIERILOR

ANA – Agenția Națională a Arhivelor

IP IPC – Instituția Publică Institutul Patrimoniului Cultural

MNAM – Muzeul Național de Artă al Moldovei

MNEIN – Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală

MNIM – Muzeul Național de Istorie a Moldovei

UAP – Uniunea Artiștilor Plastici

UA RM – Uniunea Arhitecților din Republica Moldova

UD RM - Uniunea Designerilor din Republica Moldova

UTM - Universitatea tehnică a Moldovei

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare

Stilistica morfologică în designul interior, arhitectură și artele plastice reprezintă o disciplină a domeniilor creative consolidată în secolele XX-XXI prin progresul științific și tehnologic, care a generat valori estetice noi, menite să răspundă exigențelor societății contemporane și să influențeze atât proiectarea arhitecturală și organizarea spațiului interior, cât și elaborarea lucrărilor artistice, aflate într-o continuă dezvoltare.

Totodată, *stilistica morfologică a artelor creative* se referă la analiza și interpretarea morfologică a conceptelor estetice, a ideilor artistice și a expresivității vizuale în funcție de specificul stilistic al fiecărei epoci sau al fiecărui curent artistic și poate fi definită drept *ansamblul particularităților stilistice ce se manifestă atât în spațiile interioare, cât și în cele exterioare, caracterizate prin diverse forme de exprimare estetică a elementelor-cheie regăsite și în domeniile aferente.*

Istoria dezvoltării *stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice* atât în Republica Moldova, cât și în cultura europeană a devenit o temă de actualitate majoră, integrând direcții conexe de cercetare precum: valorificarea științifică a patrimoniului cultural-lingvistic, literar, folcloric, etnologic, istoric, arhitectural, artistic și arheologic, reflectat în creații de arhitectură, design interior și opere de artă plastică.

Integrarea Republicii Moldova în practica și experiența țărilor europene este astăzi esențială, inclusiv prin valorificarea *stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice*, iar evoluția acestor domenii, marcată de interferența *stilistico-morfologică* a edificiului, a interiorului și a operei de artă cu funcții practice și estetice, variază prin diversitatea tehnicilor de realizare.

Așadar, cercetarea evoluției *stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice* în contextul istoric al Basarabiei, RSS Moldovenești și Republicii Moldova este de importanță majoră, în special consemnarea valorilor științifice și a protejării patrimoniului cultural material.

Interferențele *stilistico-morfologice* în designul interior, arhitectură și artele plastice, valorificate științific, constituie un studiu axat pe ideea artistică a conceptului de proiect arhitectural și al spațiilor interioare echipate cu mobilier, textile și alte elemente decorative, realizate în diverse tehnici și procedee plastice care contribuie la ornamentarea suprafețelor edificiilor, panourilor decorative pe piesele de mobilier și a finisajelor pentru pereți, tavan și pardoseli, reflectând tendințele artistice ale diferitelor epoci.

Ca obiecte ale cercetării științifice figurează evoluția *stilisticii morfologice*; *conceptul de stil*; *stilistica estetică*; *dezvoltarea repertoriului stilistic* și *conexiunile interdisciplinare* ce vizează designul interior (organizarea, amenajarea și funcționalitatea spațiului, mobilierul, accesoriile), arhitectura (monumente civile, publice și religioase) și artele plastice (pictură, grafică, sculptură etc.), completând imaginea de ansamblu a valorilor artistice și istorice ale patrimoniului cultural din Moldova medievală, modernă și contemporană.

Cercetarea își propune elaborarea unor sinteze, privind interconexiunile stilistice dintre domeniile conexe prin documentarea realizată în Agenția Națională a Arhivelor, în casele-muzeu din nordul, centrul și sudul țării, precum și în colecțiile muzeale din Republica Moldova și regiunile limitrofe. Aceste aspecte stilistice care se referă la patrimoniul cultural național motivează interesul specialiștilor pentru documentarea, descrierea și elaborarea unor recomandări constructive privind valorificarea, salvagardarea și promovarea patrimoniului cultural material [5; 7; 104; 105; 106; 107; 109].

În acest context, patrimoniul arhitectural, al designului interior și al artelor plastice reflectă identitatea poporului, tradițiile și obiceiurile strămoșești. Potrivit lui Mircea Eliade, *casa este lăcașul familiei, un simbol al existenței umane cu cele legate de naștere, copilărie, funeralii etc.*, îmbogățind civilizația umană din punct de vedere sociocultural cu noi adevăruri existențiale [78].

Studiul stilisticii, ca domeniu interdisciplinar și adesea de o natură evanescentă, s-a aflat sub incidența lingvisticii, criticii, esteticii, precum și a cadrului problematic privind scopul, obiectivele și limitele sale [69; 72; 73; 126].

Aceste cercetări pun în evidență evoluția artelor și diversificarea formelor de expresie în perioada contemporană prin varietatea curentelor artistice și conexiunile dintre designul interior, arhitectură și artele plastice, care contribuie la aprecierea operelor și la recunoașterea valorii artistice a produsului elaborat printr-o stilistică deosebită, reflectând limbajul valoric și personalizat al unei opere de artă.

Totodată, stilisticii i se atribuie statutul de știință a creativității, întrucât stilul este expresia unui raport, care îi legitimează originea și funcția, iar individualul rezultă dintr-un ansamblu de elemente caracteristice, definitorii pentru domeniile: design interior, arhitectură și arte plastice [137].

Stilul, stilistica prezentului demers științific urmărește una dintre cele mai generale categorii ale gândirii artistice și ale mijloacelor de expresie a mediului obiectual care formează o compoziție armonioasă și care îmbină diverse domenii și laturi ale vieții [80; 137; 144].

Produsul de design, arhitectură sau arte plastice este rezultatul unui proces de creație structurat, care poate atinge statutul de operă de artă și contribui semnificativ la definirea identității și culturii unui popor doar printr-o realizare de înaltă calitate. În acest context, tabloul *stilistico-morfologic și estetic* al designului interior, al arhitecturii și al artelor plastice reflectă legătura profundă cu viața concretă materială, spirituală și culturală, cu societatea și epoca istorică, fiind o artă creativă care modelează existența individuală și colectivă, îmbogățind-o cu semnificații inaccesibile altor forme de expresie.

Studiul exigențelor principiilor stilistice în *designul interior, arhitectură și artele plastice* a evoluat de la paleta stilistică a Antichității la transformările contemporane, marcate de reinterpretări și contestări teoretice, prin creativitatea medierilor teoretice analitice și constructive, reunite într-un tablou coerent al concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artelor creative.

Dimensiunile *concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artelor creative* reflectă cultura de gândire aplicată în diverse curente, direcții, școli și teorii, precum și în modele și interpretări sistemice ale stilului, la nivel individual și social, în

abordarea multidisciplinară în designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia, RSS Moldovenească și Republica Moldova.

Astfel, un studiu complex, multiaspectual în vederea fundamentării teoretice și metodologice a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Moldova a devenit unul esențial în **concepția triarhică evolutivă a artei creative**.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. În prezent istoriografia nu dispune de studii complexe care ar aborda stilistica morfologică în domeniile designului interior, arhitecturii și artelor plastice din Moldova. De fapt, în Republica Moldova problema istoriei stilisticii morfologice din domeniile aferente – designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia, RSS Moldovenească și Republica Moldova a constituit subiecte de interes cercetate ca domenii separate [104].

Concentrarea eforturilor asupra cercetării celor mai diverse aspecte ale designului interior, arhitecturii și artelor plastice prin redarea tabloului evoluției stilistico-morfologice în Basarabia, RSS Moldovenească și Republica Moldova este o **problemă de actualitate**, deoarece, pe moment, un spectru larg de probleme au rămas valorificate insuficient, inclusiv interferența domeniilor aferente [18; 19; 104; 108; 145; 146; 147; 148; 151; 152].

La **nivel internațional**, documentarea cercetărilor în studiul istoriei artelor și al operelor concrete de design interior, arhitectură și arte plastice create în diverse epoci se realizează prin analiza creațiilor artistice, incluzând *stilistica morfologică*, care se referă la limbajul și procedeele plastice utilizate, evoluția fenomenelor artistice și stabilirea unei ierarhii de clasificare pe baza unor criterii specifice.

Cu referire la *studiul istoriei artelor*, de la Antichitatea mediteraneeană până la epoca Renașterii din secolele XV–XVII, în arte și în *toate formele de expresie*, au fost abordate lucrări semnate de artiști plastici și biografi ai vremii: C. Cennini [45], L. Alberti, L. Ghiberti, [9], Leonardo da Vinci [67] și G. Vasari [175], secolele XVIII–XIX, J.J. Winckelmann [185] și J.C. Burckhardt [38]; *estetica și filosofia creațiilor artistice, clasificarea – judecata estetică, de cunoaștere, de frumos și gustul estetic* – J.

Winckelmann [185] și J.C Burckhardt [38], D. Diderot, F. Voltaire în Franța, Im. Kant, F. Hegel, J.W. Goethe în Germania și Reynolds, Hogarth în Anglia etc. Clasificarea și evoluția artelor a fost reflectată în multiple lucrări ale cercetătorilor J.C. Winckelmann, E. Pommier [185], A. Hildebrand [83], H. Wölfflin [186], A. Riegl [136] timp de veacuri până astăzi, în secolul al XXI-lea. Alte scrieri din spațiul internațional din țările europene cu referire la problema enunțată sunt cele semnate de Ch.W. Morris [103], P. Michelis [101], U. Eco [75; 76; 77], M. Riffaterre [137; 138; 139; 140], A. Hildebrand [83], A. Riegl [136], L. Dittman [69], A. Warburg [184], E. Panofsky [130; 131], F. Saussure [142], filosoful american Ch.S. Peirce [132] etc.

În spațiul basarabean, în secolele al XIX – al XX-lea, artele plastice și arhitectura sunt descrise în mai multe publicații guberniale: *Бессарабский вестник*, *Бессарабская жизнь*, *Бессарабская почта* etc. Prezintă interes publicațiile *Comisiunii monumentelor istorice, Secția din Basarabia*, în III volume [183; 187], editate în anii 1924, 1928 și 1931, ale oamenilor de cultură D. Cantemir [39; 40], M. Costin, Dosoftei [62; 63; 64], I. Țurcanu etc. [173]. Ulterior *artele plastice* au fost în atenția cercetătorilor M. Лившиц și A. Мансурова [198], iar *monumentele moldovenești de arhitectură, urbanism și etnografie* – în atenția lui M. Лившиц, Л. Чезза [199], К. Роднин, И. Понятковский [203], Н. Демченко, С. Апостол, И. Бобейко, В. Меднек, П. Паскаль, И. Хынку [196], В. Смирнов [206] etc., care au urmărit parcursul evolutiv al domeniilor de *arhitectură, design interior și arte plastice*.

Mai multe cercetări cu caracter general privind subiectul menționat se află în studiile realizate de arheologi, istorici și critici de artă și arhitectură, designeri de interior: З. Мойсеевко [200], Я. Тапас, В. Боровский [207], Е. Богнибов [189; 190; 191], Е. Bâzgu, М. Ursu [23; 24; 25; 26; 27], М. Șlapac [154; 155; 156; 157; 158; 159; 160; 161; 162; 163], Т. Nesterov [112; 113; 114; 115; 116; 117; 118; 119; 120; 121; 122; 123; 124], Т. Stavilă și С. Ciobanu [145; 146; 147; 148; 149; 150; 151; 152], S. Ciocanu [47; 48; 49; 50], A. Ceastina [41; 42; 43; 44; 208; 209; 210], P. Cocârlă [53], V. Tomuleț [169; 170; 172; 172], E. Dragnev [70; 71], V. Malcoci [98; 99; 100] etc., care au abordat anumite aspecte ale temei cercetate, investigațiile esențiale fiind axate pe descrierea

artelor plastice, designului interior și aspectului arhitectural al spațiului prin echiparea cu obiecte de interior etc.

În **istoriografia românească**, problema stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice a beneficiat de atenție sporită, fiind abordată din diverse perspective de autori precum: N. Iorga [86; 87; 88; 89; 90; 91; 92; 93], P. Constantinescu-Iași [58; 59; 60], L. Blaga [28; 29; 30; 31], Al. Dima [68], Gh. Achiței [2, 3], T. Vianu [176; 177; 178; 179; 180; 181; 182], I. Oprea [127; 128], T. Mocanu [102], D. Irimia [94], M. Barbu [20; 21], G. Corniță [61] etc.

Prezenta teză vine să completeze, să dezvolte și să actualizeze, într-o viziune holistică, cercetarea noastră realizată în anul 2016 (teza de doctorat *Peisajul în artele plastice din Moldova* [104]). Lucrarea vizată a fost axată pe analiza și studiul genului peisajului în artele plastice din Moldova, precum și pe *tipologia stilistică* reflectată în arta națională, începând cu primele amprente vizibile în icoane și pictura laică până la paradigmele artei realiste, tendințele formaliste și evoluția artei libere, investigate și interpretate din perspectiva varietății stilistice până în anul 2010.

Menționăm că studiul de față urmărește completarea și clarificarea *particularităților stilistico-morfologice* privind evoluția și formarea dimensiunii profesionale în designul interior, arhitectură și artele plastice. Sunt analizate, de asemenea, aspectele etimologice ale termenilor de specialitate în vederea consolidării bazei sursologice, urmărind *evoluția interferențelor interacțiunii stilistico-morfologice* între aceste domenii.

Demersul științific complex este orientat spre investigarea influențelor stilistice asupra aspectului arhitectural al edificiilor, examinarea designului interior și a elementelor de artă plastică, fiind utilizate informații din colecții publice, presa scrisă și electronică, surse grafice și iconografice, planuri, hărți și fotografii din diverse perioade istorice etc.

Dacă ne referim la noțiunea și etimologia termenilor *stil* și *stilistică*, aceștia își au originea în retorică, în *estetica frumosului*, arta exprimării corecte, *arta exprimării frumoase*, *artă a artelor* sau *știință a științelor* [211]. *Stilistica* este considerată o disciplină care studiază faptele de limbaj și de expresie, după cum susține cercetătorul Ch. Bally [17]. Totodată, *semiotica stilistică*, după

Ch.W. Morris [103], desemnează *studiul semnelor*, al *simbolurilor* și al sistemelor de semnificare, devenind o nouă formă de cunoaștere. În arhitectură, această formă de cunoaștere poate fi definită drept *semiotică arhitecturală*, ce reflectă *expresia filosofică a semnului artistic*, implicațiile socioculturale și temporale, fundamentând investigarea, înțelegerea și interpretarea formelor arhitecturale din perspectivă semiotică.

U. Eco [75] consideră că *limbajul arhitecturii*, inclusiv cel al designului interior și al artelor plastice, este asemănător limbajului natural, întrucât transmite mesaje prin *simboluri și imagini* specifice care comunică privitorului propriul său adevăr [76; 77].

Pluralitatea interpretativă a *simbolului în designul interior, arhitectură și artele plastice* face ca decodificarea mesajului artistic să fie uneori dificilă, dar devine valoroasă în timp ce reușim să descifrăm multiplele valențe ale unei metafore ce funcționează ca o matrice de simboluri, fie ea poetică, picturală sau arhitecturală. În *arhitectură, designul interior și artele plastice*, componentele limbajului vizual pot fi analizate semiotic în funcție de *simbolismul* lor, având în vedere că forța *simbolurilor* constă în capacitatea de a face trimitere simultană la realitatea tangibilă și intangibilă, la formele concrete și conceptele abstracte (lumina, umbra, armonia, proporția, transparența, fluiditatea etc.). Astfel, din *perspectiva semioticii, simbolurile arhitecturale* se conturează drept *componente-cheie ale limbajului vizual* specific arhitecturii.

Simbolurile și imaginea vizuală au constituit, de-a lungul timpului, pilonii fundamentali ai *arhitecturii, designului interior și artelor plastice*, manifestându-se atât prin *expresiile vizuale* ale profesioniștilor (arhitecți, designeri, artiști plastici), cât și prin *repertoriul simbolic și iconografic* al diverselor epoci, exprimând atât intenția individuală a autorilor, cât și viziunea colectivă a societății, iar transformările stilistice din domeniile vizate derivă frecvent din schimbările survenite în repertoriul simbolic și vizual al parcursului istoric. Prin urmare, coerența sau incoerența stilistică din aceste domenii este corelată cu menținerea sau transformarea simbolurilor și a imaginilor utilizate în timp.

Valoarea *filosofico-retorică și semiotică* a elementelor compoziționale din arhitectură, designul interior și artele plastice este argumentată de importanța spațiului, capabil să integreze

dimensiunea materială a volumului construit cu cea imaterială a modelului, înțeles drept spațiu dinamic, reflectiv și generator de semnificații multiple [58; 126; 130; 132].

În viziunea cercetătorului M. Riffaterre, *stilul reflectă o manieră individuală sau colectivă, o caracteristică a unei idei, a unui concept personalizat, prin utilizarea unor forme/procedee ale expresivității, care subliniază trăsăturile semnificative ale enunțului, ale mesajului artistic* [137; 138; 139; 140].

Cercetătorii Șt. Munteanu și D. Irimia [94] susțin că **stilistica** este considerată o disciplină științifică, o ramură a lingvisticii, a esteticii (sublim și simplu) ce studiază stilurile funcționale și individuale în totalitatea particularităților lor morfologice – expresivitate, un sistem de semne caracteristice, elemente și forme specifice organizate într-o compoziție etc.

O definiție concisă a conceptului de stilistică morfologică poate fi identificată în dicționarele de specialitate și în cercetările lui L. Dittman [69], unde *stilistica morfologică* este descrisă drept știință a formelor, atât exterioare, cât și interioare, a îmbinărilor și asocierilor acestora în cadrul unui domeniu specific. *Stilistica morfologică* reflectă relații de tip alternativ, tipologii similare de raporturi și structuri, fiind în același timp o expresie a totalității regulilor de transformare și modificare a formei. Aceste reguli sunt organizate, combinate și conturate în conformitate cu un stil determinat, oferind astfel o viziune interdisciplinară asupra formelor în designul interior, arhitectură și artele plastice.

Studiul stilisticii morfologice vizează identificarea și clasificarea unor categorii de forme expresive specifice artei moderne în conformitate cu perspectivele teoretice propuse de cercetătorii din domeniu, printre care E. Silvestru [143]. În lucrarea *Morfologia artei moderne* (1973) [102], T. Mocanu urmărește o direcție de cercetare care oferă interpretarea ramurilor artei din perspectiva estetică-artistică și mitologică, caracterizându-se printr-un demers interdisciplinar, unde integrează elemente și concepte estetice proprii diverselor curente și mișcări din istoria și teoria artei, a arhitecturii și a designului.

Cercetarea fundamentelor teoretice ale stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice presupune analiza aprofundată a surselor descriptive, narative și interpretative, prin

intermediul analizei, explicației și interpretării critice a valorilor ce definesc un anumit stil și a interdependenței acestora în context temporal. *Stilistica morfologică în designul interior, arhitectură și artele plastice* constituie o investigație amplă a diversității formelor și expresiilor vizuale, reflectând cadrul conceptual complex al fenomenului artistic și arhitectural.

Contribuții semnificative la dezvoltarea arhitecturii secolului al XX-lea reprezintă în special lucrările *Semiotica arhitecturii, Arhitectura ca filosofie a libertății* (2012) de M. Barbu [20; 21], P. Michelis [101], care evidențiază complexitatea relației dintre imaginea vizuală, expresia stilistică și fenomenul agresivității arhitecturale în contemporanietate, accentul fiind plasat pe rolul imaginii vizuale în configurarea discursului arhitectural modern, precum și pe manifestările stilistice ce caracterizează perioada respectivă.

Un alt aspect esențial care a fundamentat direcția cercetării noastre se referă la *caracterul interdisciplinar al domeniilor design interior, arhitectură și artele plastice*. Cercetătorul Constantin Cucos [66] afirmă că *interdisciplinaritatea* reprezintă o formă de cooperare între diverse arii de cunoaștere axate pe abordarea unor problematici a căror complexitate nu poate fi înțeleasă decât prin convergența și articularea mai multor perspective ale aceluiași subiect.

În viziunea cercetătorului George Văideanu [176], *interdisciplinaritatea* implică un anumit grad de integrare între diferitele domenii ale cunoașterii și între diferite abordări, ca și utilizarea unui limbaj de specialitate comun pentru schimburi de ordin conceptual și metodologic.

Pluralismul creativ contemporan, exprimat prin diversitatea *stilistico-morfologică* în designul interior, arhitectură și artele plastice, devine un instrument important de mediere conceptuală între domeniile creative și tehnice care determină articularea acestei simbioze cu diverse domenii conexe precum: estetica, comunicarea artistică, ingineria etc., consolidând astfel caracterul interdisciplinar indispensabil al acestora în contextul sociocultural actual [21; 106].

În această ordine de idei, actualitatea temei de cercetare își afirmă relevanța în contextul necesității investigării, determinării și interpretării traiectoriei istorice a *stilisticii morfologice în designul*

interior, arhitectură și artele plastice, plecând de la paradigmele vizuale ale Antichității până la tendințele contemporane, ce conturează o metamorfoză stilistică dinamică și profundă, susținută de medieri teoretice interdisciplinare valorificate în discursul științific european și sintetizate în discursul integrativ al **concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artei creative**.

Subliniind importanța acestor investigații, remarcăm că cercetările din domeniul stilisticii morfologice aplicate în designul interior, arhitectură și artele plastice rămân încă insuficient valorificate.

Analizând rezultatele bibliografice la tema de cercetare, care vizează relevanța, actualitatea și gradul de explorare științifică a subiectului, am identificat următoarele **contradicții**:

1. Existența unor cercetări în istoriografia națională axate pe domeniile noastre de interes, dar insuficiența sau chiar lipsa unor cercetări complexe și pluridisciplinare ale *stilisticii morfologice* în designul interior, arhitectură și artele plastice din Moldova, analizate în succesiunea epocilor: antică, medievală, modernă și contemporană.

2. Valorificarea limitată a documentelor de arhivă și a surselor științifice inedite, precum și necesitatea reevaluării unor lucrări istoriografice relevante, care impune elaborarea cercetării aprofundate cu privire la artele plastice și designul spațiilor interioare ale monumentelor arhitecturale, obiectele și colecțiile muzeale din cadrul patrimoniului cultural național.

Toate aceste deziderate ne-au condus la identificarea **problemei de cercetare**, care rezidă în necesitatea elaborării fundamentelor teoretice și a premiselor de valorificare artistică multilaterală ce au marcat parcursul evolutiv al stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Moldova.

Scopul cercetării constă în fundamentarea și determinarea valorilor artistice multilaterale ale evoluției istorico-artistice a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Moldova (în contextul perioadelor istorice pe teritoriul Basarabiei, RSS Moldovenești și Republicii Moldova).

Ipoteza cercetării: fundamentele teoretico-științifice ale evoluției stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și

artele plastice vor fi relevante ca direcție distinctă de cercetare, dacă acestea vor constitui ansamblul de reguli și principii pluridisciplinare ale cercetărilor patrimoniului național de importanță istorico-artistică, documentate în Republica Moldova, orientate spre formarea unui reper inovativ prin ***concepția triarhică evolutivă a stilisticii morfologice a artei creative***.

Obiectivele cercetării:

1. Examinarea și determinarea datelor istoriografice privind *stilistica morfologică în designul interior, arhitectură și artele plastice*.

2. Stabilirea epistemologică a reperelor istoriografice în evoluția *stilisticii morfologice ale designului interior, arhitectură și artele plastice*.

3. Elaborarea instrumentelor metodologice de studiere a reperelor teoretice ale evoluției stilisticii morfologice în domeniile design interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia, RSS Moldovenească, Republica Moldova și politica autorităților raportată la evoluția domeniilor.

4. Determinarea interferențelor stilistice în design interior, arhitectură, arte plastice în perioadele anilor 1887–1918; 1918–1940 și 1945–1991 și conceptualizarea noii direcții de cercetare: *concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artelor vizuale*.

5. Delimitarea caracteristicilor stilisticii morfologice în diverse perioade istorice: premodernă, modernă, contemporană.

6. Selectarea și clasificarea datelor și a principiilor analitice de tratare a valorilor artistice în evoluția istorică a stilisticii morfologice ale designului interior, arhitectură și artele plastice.

7. Descrierea și interpretarea activității specialiștilor documentaliști din domeniul designului interior, arhitecturii și artelor plastice în contextul studierii și importanței Uniunii Artiștilor Plastici, Uniunii Designerilor de Interior și Uniunii Arhitecților din Republica Moldova în formarea principiilor și dezvoltare a stilisticii morfologice în domeniile vizate.

Elucidarea interferențelor stilistice în designul interior, arhitectură, arte plastice în perioadele 1887–1918; 1918–1940 și 1945–1991; conceptualizarea noii direcții de cercetare: ***concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative***.

Suportul teoretic al cercetării: teze și teorii, principii, concepții, valoare estetică și artistică, stilistică, morfologie, expresie valorică, periodizare, arte creative, design interior, arhitectură, arte plastice, interferențe stilistice, estetică și critică de artă: Sf. Augustin, Toma d'Aquino, Dürer, Diderot, Al. Baumgarten, G.W. Hegel [82], J. Winckelmann, E. Pommier [439], E. Burke [51], Im. Kant [162; 163], N. Hartmann [185], W. Tatarkiewicz [166; 167], T. Adorno [4], U. Eco [75; 76; 77] etc.; *investigații în istorie, istoria arhitecturii, arheologie, design interior, arte plastice:* N. Iorga [86; 87; 88; 89; 90; 91; 92; 93], P. Constantinescu-Iași [58; 59; 60], L. Blaga [28; 29; 30; 31], Al. Dima [68], Gh. Achiței [2, 3], T. Vianu [176; 177; 178; 179; 180; 181; 182], I. Oprea [127; 128], D. Cantemir [39; 40], M. Costin, Dosoftei [62; 63; 64], Im. Kant [95; 196], T. Mocanu [102], D. Irimia [94], M. Barbu [20; 21], G. Corniță [61]; *proiectarea de arhitectură:* Ț. Ghingher, Gh. Cupcea, N. Mertz, V. Ulinici, V. Mednec, B. Войцеховский, P. Курц, И. Новицкий, P. Демченко, С. Апостол, И. Бобейко, П. Паскаль, В. Смирнов, Etti-Roza Spîrîr, С.В. Васильев, Д. Палатнюк, И. Шмурин, Т. Ломова, П. Рагулин, Т. Смирнов, С. Сталинская, А. Захаров [195; 196; 197; 198; 199; 205; 206], V. Vătășianu, Gr. Ionescu, Gh. Curinschi, V. Florea, C.C. Giurescu, A. Кузь, Е. Богнибов, Т. Nesterov etc. [112; 113; 114; 115; 116; 117; 118; 119; 120; 121; 122; 123; 124; 189; 190; 191]; *arte plastice:* A. Baillayre, A. Plămădeală, B. Nesvedov, V. Doncev, A. Foinițki, Ș. Cogan, P. Bespoianăi, E. Maleșevschi, E. Gamburd, V. Ocușco, N. Arbore etc. [104; 105; 108; 148; 149] etc.

Sinteza și justificarea metodelor de cercetare

Complexitatea subiectului investigat a necesitat abordarea variatelor direcții de cercetare specifice științelor umanistice, precum: teoria și istoria artelor plastice, designul interior și arta peisajului, culturologie și domeniul *stilisticii morfologice* în designul interior, arhitectură și artele plastice.

Metodologia cercetării științifice a inclus următoarele metode de investigație: documentarea științifică, analiza comparativă, generalizarea, sistematizarea, modelarea teoretică, metoda tipologică, metoda iconologică, metoda interpretativă etc.

În mod special, în teză se utilizează metode de descriere a

stilisticii morfologice a obiectelor de artă plastică (picturi, grafică, sculpturi etc.), precum și a designului interior și a arhitecturii, având în vedere organizarea, amenajarea și funcționalitatea spațiilor interioare, a mobilierului și accesoriile din cadrul monumentelor arhitecturale locative, publice, religioase etc.

Cercetarea s-a realizat în baza mai multor metode: *metoda istorico-comparativă*, *metoda tipologică*, *metoda iconologică*, *metoda interpretativă* etc., îmbinate în diverse etape ale cercetării în funcție de natura problemelor abordate. Printre acestea se numără și metodele clasice comune altor discipline, precum: *metoda istorică*, *dialectică*, *comparativă*, *analiza*, *sinteza și studiul de caz* etc., alături de *metode de investigare specifice* cercetării designului interior, a arhitecturii și a artelor plastice: analiza concret-istorică a informațiilor, susținută de anexe și imagini grafice, planuri, secțiuni și fotofixări din diverse perioade istorice ale edificiilor și ale designului interior, precum și ale obiectelor de artă plastică din spațiile interioare.

Utilizarea lor a asigurat dezvăluirea esenței stilisticii morfologice în design interior, arhitectură și arte plastice și posibilitatea de a uni rezultatele obținute într-un întreg.

Noutatea și originalitatea cercetării este justificată prin abordarea unei noi viziuni asupra *stilisticii morfologice*, în contextul evoluției designului interior, a arhitecturii și a artelor plastice din Moldova din perspectivă interdisciplinară; precizarea și dezvăluirea conceptelor de bază; a politicilor statale cu privire la valorificarea patrimoniului cultural și artistic; determinarea fundamentelor teoretice și argumentarea științifică a noii direcții de cercetare: ***concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative***. Cercetarea constituie o investigație științifică de pionierat în domeniul studierii *stilisticii morfologice* în designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia, RSS Moldovenească, Republica Moldova.

Rezultatele științifice principale noi pentru știință obținute în cercetare corespund scopului și obiectivelor acesteia și conțin următoarele realizări: pentru prima dată în istoriografia din Republica Moldova, a fost efectuată o sistematizare riguroasă a datelor teoretice și istoriografice privind valorificarea patrimoniului național de artă, de design interior și de arhitectură în contextul

analizei stilisticii morfologice în domenii conexe. În acest sens, au fost elaborate instrumente metodologice pentru studiul monumentelor de arhitectură, al spațiilor interioare, al pieselor muzeale (mobilier, textile) și al obiectelor de artă plastică din perspectivă estetică, artistică, tipologică și comparativă. Cercetarea acoperă cronologic trei perioade istorice semnificative: Basarabia (1887–1918; 1918–1940), perioada RSS Moldovenești (1940–1991) și perioada Republicii Moldova contemporane.

De asemenea, a fost analizată politica autorităților locale și a fost evaluat impactul reglementărilor legislative asupra dezvoltării *stilisticii morfologice* în domeniile conexe: designul interior, arhitectură și artele plastice. Pentru prima dată în circuitul științific național, au fost valorificate informații și surse documentare inedite de arhivă din Chișinău, România și Ucraina, precum și fonduri muzeale, fiind analizate și sistematizate fondurile muzeale ale instituțiilor de profil din nordul, centrul și sudul Republicii Moldova.

Sursele autentice identificate oferă un cadru de referință argumentat științific și multidimensional cu privire la stilistica morfologică în designul interior (zonare, amplasare a mobilierului, funcționalitate, finisaje, textile etc.), în artele plastice (inclusiv lucrări cu reprezentări ale spațiilor interioare), precum și în arhitectura națională (formă, structură, trăsături stilistice etc.) din secolele XIX–XXI. Datele obținute au fost sistematizate, analizate, interpretate și validate științific în cadrul prezentei teze conform rigorilor metodologiei cercetării.

Rezultatele obținute au **condus la conturarea unei noi direcții de cercetare** în științele umaniste, centrată pe analiza pluridisciplinară a dimensiunii istorico-artistice a stilisticii morfologice prin studiul formelor și al expresiilor stilistice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia. Originalitatea și valoarea aplicativă a tezei rezidă în fundamentarea științifică a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice, menită să susțină inițierea unor cercetări aprofundate asupra evoluției estetico-stilistice și morfologice în diverse perioade istorice pe teritoriul Basarabiei, al RSS Moldovenești și al Republicii Moldova.

Teza propune o *nouă direcție de cercetare* – ***concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative***, care investighează, din perspectivă pluridisciplinară, evoluția formelor stilistico-artistice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia, RSS Moldovenească și Republica Moldova.

Noua direcție de cercetare, concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative, se reflectă în cercetarea pluridisciplinară a dimensiunii istorico-artistice a evoluției stilisticii morfologice (studiul formei și structurii expresivității stilistice) în designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia, de unde rezidă caracterul inovator și aplicativ al tezei, fiind puse bazele teoretico-metodologice pentru noi demersuri științifice în studierea estetico-stilistică și morfologică pe perioadele istorice în teritoriul din Basarabia/RSS Moldovenească/Republica Moldova.

Tabelul 5.3. Structura concepției triarhice a artei creative
[autor: Angela Munteanu]

IMAGINE • idee sau concepție ideală;
FUNCȚIE • sarcina trebuie îndeplinită, având și rolul de semnificație, semnare sau desemnare;
STILISTICA MORFOLOGICĂ • constituirea și structura în conformitate cu funcționalitatea și valoarea stilului;

Baza concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artei creative o constituie facultatea particulară a demersului științific inovator, care valorifică rolul semioticii în interpretarea simbolurilor, în înțelegerea semnificațiilor filosofice și în deschiderea către o abordare interdisciplinară a esteticii

arhitecturale, în corelare cu designul interior și artele plastice, conturând *domeniul artelor creative*. Pe parcursul istoric, principiile stilistice în designul interior, arhitectură și artele plastice au suportat numeroase transformări, evoluând în timp de la paleta stilistică a Antichității la perioada contemporană, integrându-se armonios în concepția triarhică.

Mediul de integralitate și originalitate al imaginii stilistico-morfologice, valorice, creative, practice și teoretice, începând cu premisele fundamentale, operează prin raportul dintre om și timp, construcții și spațiul interior și înconjurător, studiul proporțiilor, stilistica arhitecturală, design interior, decorațiuni, tehnici constructive, aspecte simbolice ale celor mai semnificative aspecte ale mesajului estetic și artistic. Acesta este transmis prin:

- imagine – idee sau concepție ideală;
- funcție – sarcina trebuie îndeplinită, având și rolul de a însemna, a semna sau a desemna;

stilistică morfologică – constituirea și structura în concordanță cu funcționalitatea (tabelul 5.3) [65; 101; 136].

Noua direcție de cercetare, concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative, se reflectă în cercetarea pluridisciplinară a dimensiunii istorico-artistice a evoluției stilisticii morfologice (studiul formei și structurii expresivității stilistice) în designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia, de unde rezidă caracterul inovator și aplicativ al tezei, fiind puse bazele teoretico-metodologice pentru noi demersuri științifice în studierea estetic-stilistică și morfologică pe perioadele istorice în teritoriul din Basarabia/RSS Moldovenească/Republica Moldova.

Baza concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artei creative o constituie facultatea particulară a demersului științific inovator, care valorifică rolul semioticii în interpretarea simbolurilor, în înțelegerea semnificațiilor filosofice și în deschiderea către o abordare interdisciplinară a esteticii arhitecturale, în corelare cu designul interior și artele plastice, conturând *domeniul artelor creative*. Pe parcursul istoric, principiile stilistice în designul interior, arhitectură și artele plastice au suportat numeroase transformări, evoluând în timp de la paleta stilistică a Antichității la perioada contemporană, integrându-se armonios în concepția triarhică.

Mediul de integralitate și originalitate al imaginii stilistico-morfologice, valorice, creative, practice și teoretice, începând cu premisele fundamentale, operează prin raportul dintre om și timp, construcții și spațiul interior și înconjurător, studiul proporțiilor, stilistica arhitecturală, design interior, decorațiuni, tehnici constructive, aspecte simbolice ale celor mai semnificative aspecte ale mesajului estetic și artistic. Acesta este transmis prin:

- imagine – idee sau concepție ideală;
- funcție – sarcina trebuie îndeplinită, având și rolul de a însemna, a semna sau a desemna;

stilistică morfologică – constituirea și structura în concordanță cu funcționalitatea (tabelul 5.3) [65; 101; 136].

Semnificația teoretică derivă din analiza abordărilor teoretice privind descrierea contextului investigațional: *stilistica morfologică, perioade de evoluție, casa tradițională, arhitectura verde, tipologia stilisticii morfologice, neoromânismul stilistico-morfologic, specificul interferențelor stilistico-morfologice, stilistică rurală; modelarea concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artei creative.*

Rezultatele cercetării noastre pot fi utilizate drept surse teoretice în soluționarea problemelor privind studierea artistică și istorică a operelor artistice și a spațiilor interioare, conservarea obiectelor de artă și restaurarea edificiilor arhitecturale prin valorificarea estetică, stilistică și morfologică a patrimoniului cultural și artistic din Republica Moldova.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în validarea demersului științific plecând de la informațiile și datele obținute în urma cercetării, care vor fi utile atât pentru investigațiile ulterioare în domeniu, cât și pentru consemnarea valorică a proceselor de evoluție a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice.

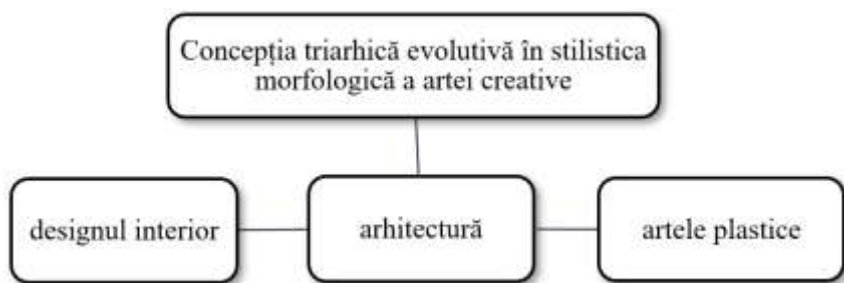
Informațiile și datele obținute în urma cercetării domeniului complex care au condus la soluționarea *problemei științifice importante prin concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative* vor fi utile pentru alte investigații în domeniu, precum și pentru analiza proceselor de evoluție a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice la nivel de elevi, studenți și profesori ai instituțiilor de învățământ cu

profil artistic, în formularea unor repere metodologice pentru designeri de interior, artiști plastici, muzeografi, editori etc.

De asemenea, baza concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artei creative o constituie dimensiunea filosofică a compoziției dintre plin și gol, dimensiunea socială, culturală și istorică a stilisticii morfologice din designul interior, arhitectură și artele plastice. Or, din libertatea, contrastul, caracterul individual și unitar deducem abordarea inovatoare, pluridisciplinară a specialiștilor, într-un proces valoric de creativitate arhetipală (tabelul A 1.1) [149].

Tabelul A 1.1. Structura concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artei creative - designul interior, arhitectură și artele plastice

[autor: Angela Munteanu]

Rezultatele științifice obținute pot fi folosite ca repere teoretice pentru elaborarea unor teze de masterat și doctorat, publicații științifice, dicționare enciclopedice, lucrări de popularizare a științei, pot fi utilizate în calitate de suport de curs pentru disciplinele: *Stilistică în designul interior*, *Istoria designului interior/arhitecturii de interior*, *Proiectarea arhitecturii de interior* (*Design de interior*), *Istoria artei naționale și universale* etc.

Aprobarea și validarea rezultatelor științifice obținute este asigurată de studiile teoretice realizate și diseminate în cadrul Departamentului arhitectură (Facultatea de Urbanism și Arhitectură, Universitatea Tehnică din Moldova), în cadrul Consiliului științific al aceleiași instituții. Rezultatele cercetării științifice au fost

aprobate și validate prin participări cu comunicări la foruri științifice naționale și internaționale: *Conferința de Cercetare în Construcții, Economia Construcțiilor, Arhitectură, Urbanism și Dezvoltare Teritorială, INCD URBAN-INCERC. Planificarea infrastructurii verzi urbane în orașele est-europene*, 13 mai 2023, România; *Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, 2-13 mai 2022, UTM, FCGC, Chișinău; *International Conferences on Science and Technology Engineering Sciences and Technology (ICONST EST)*, 8-10 september, 2021, Budva, Montenegro; *International Conference on Social Science, Arts and Humanities (ICSAH)* 1st-2nd April, 2022, Puducherry, India; *5th International Symposium on Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies (ISMSIT)*, 21-23 October, 2021, Turkey; *7th International scientific and practical conference “Innovative areas of solving problems of science and practice”*, 8-11 November, 2022, Oslo, Norway; *Міжнародна наукова конференція „Значення академічного малюнка для формування об’ємно-просторового мислення майбутнього архітектора”*, 2021, Україна; *Conferința Internațională „Educația din perspectiva valorilor”*. Universitatea „1 DECEMBRIE 1918”, septembrie 2021, 2024, Alba Iulia, România; *Conferința Tehnico-Științifică Internațională „Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului”*, noiembrie 2018–2024, Chișinău, FUA, UTM; *Conferința Științifică Internațională. Preocupări contemporane ale științelor socioumane*, 2-3 decembrie 2021, ULIM; UTM; *Міжнародна наукова інтернет-конференція „Тенденції та перспективи розвитку науки та освіти в умовах глобалізації”*, 30 квітня 2021; *Международная научно-практическая конференция «Архитектура и архитектурная среда: вопросы исторического и современного развития»*, 23-24 апреля, 2021, Тюмень; *Міжнародна науково-практична конференція: Архитектурне креслення в професійній освіті*, Україна, 2019; *3rd International Scientific and Practical Internet Conference "Ways of Science Development in Modern Crisis Conditions"*, June 2-3, 2022, Dnipro, Ukraine, 2024; *Conferința Tehnico-Științifică Internațională „Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului”*, Chișinău, FUA, UTM, 2018-2024; *Conferința*

Internațională „Ecologia secolului XXI”. Secțiunea științe naturale și ecologie „Biodiversitatea în tranziția ecologică”, 4 aprilie 2024, București, România etc.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele obținute au fost publicate în 87 de lucrări științifice, dintre care: 4 monografii; 1 articol în cadrul unei reviste internaționale incluse în baza de date Web Sciences, SCOPUS; 8 articole în reviste internaționale, 5 articole în reviste incluse în bazele de date acceptate de ANACEC (Road, DOAJ, Index COPENICUS, Crossref); 5 articole în reviste din Registrul național al revistelor de profil; 21 de articole în culegerile conferințelor internaționale de peste hotare; 34 de articole în culegerile conferințelor internaționale și naționale din țară, 10 inclusiv în alte lucrări.

Volumul și structura lucrării include: adnotare (română, engleză), introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 538 de titluri, concepte-cheie în limbile română, engleză, lista abrevierilor, 10 anexe, 252 de pagini de text de bază, 128 de figuri, 5 tabele).

Cuvinte-cheie: stilistică, stilistică morfologică, arte plastice, design interior, arhitectură, evoluție, tipologie, ornament și culoare, valoare istorică și artistică, piesă de mobilier, patrimoniu cultural.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se argumentează actualitatea cercetării, se descrie situația în domeniul de cercetare prin prezentarea celor mai relevante și mai semnificative cercetări ale autorilor consacrați. În elucidarea cercetării evoluției stilisticii morfologice a artelor creative – design interior, arhitectură, arte plastice, care generează problema investigației, sunt prezentate scopul și obiectivele cercetării, bazele teoretico-metodologice ale tezei, modul în care s-au aprobat rezultatele investigaționale, volumul și structura tezei.

1. 1. Repere istoriografice în evoluția stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Moldova

În acest capitol au fost supuse analizei critice publicațiile care, direct sau tangențial, abordează cercetarea evoluției în stilistica și morfologia din designul interior, arhitectură

și artele plastice din Moldova [1; 2; 3; 4; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16 22; 132; 187]. Lista istoriografică include repertorierea și studiul amplu al istoriei dezvoltării stilisticii morfologice în domeniile designului interior, arhitecturii și artelor plastice atât în Republica Moldova, cât și în cultura europeană, țările limitrofe, care reprezintă o problemă de interes și de actualitate specială, încadrând direcțiile conexe: opere de artă plastică; designul de interior; valorificarea științifică a patrimoniului cultural, lingvistic, literar, folcloric, etnologic, istoric, arhitectural, artistic, arheologic etc.

Sunt descrise sursologic interferențele și etimologia (design interior, arhitectură, arte plastice) între noțiunile și conceptele de *stil*, *stilistică*, *morfologie*, *valoare artistică*, *de patrimoniu* din izvoare istorice și în cercetările contemporane. Se concluzionează că în istoriografia națională există o discrepanță în tratarea problemei patrimoniului național material, imaterial în domeniile designului interior, arhitecturii și artelor plastice în perioada modernă și în cea contemporană comparativ cu interesul manifestat pentru piesele de epocă.

În calitate de surse de cercetare au fost folosite informațiile inedite din dosarele de arhivă și cele valorificate tangențial sau în alt context temporal sau geografic; piesele din colecțiile muzeale, patrimoniul bisericesc și fondul arhitectural, documentate pe teren în spațiul actual al Republicii Moldova.

Documentarea cercetărilor în studiul istoriei artelor, al operelor concrete create în diverse epoci, al tuturor formelor de artă se realizează prin analiza creațiilor artistice și a unor diverse dimensiuni și concepte ce se referă la limbajul și procedeele plastice utilizate în complexitate, prin treptele evoluției fenomenelor artistice de-a lungul timpului și stabilirea unei ierarhii de clasificare și ordonare după anumite criterii:

- procesul care pune în valoare tradiții uitate, reevaluează canoanele și îmbogățește instrumentarul [32; 33; 34; 35; 36] este reflectat în lucrările cercetătorilor М. Лившиц, А. Мансурова *Изобразительное искусство Молдавской ССР* (Artele plastice ale RSS Moldovenești), 1957 [198], *Искусство Советской Молдавии* (Arta Moldovei Sovietice), 1958 [199], autori М. Лившиц, Л. Чезза;

- în arta universală – *Towards a New Architecture* (Către o nouă arhitectură), 1986 de Le Corbusier [65] și *The New Architecture and The Bauhaus* (Noua arhitectură și Bauhaus), 1965 de W. Gropius [79] etc.;

- în Basarabia (1887–1918; 1918–1940), RSS Moldovenească (1940–1991) și Republica Moldova, au fost scrise mai multe lucrări de sinteză, care fac referință la *arte plastice, arhitectură, design interior*, de autorii M. Лившиц, А. Мансурова și Л. Чезза [198; 199]; o amplă panoramă a artelor naționale – *Arta plastică din Basarabia de la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea* aparține cercetătorului T. Stavilă, *Arta plastică modernă din Basarabia* [147; 148]; В. Боровский, Я. Тарас – *Памятники архитектуры Молдавии (XIV – начало XX века)* (Monumente de arhitectură ale Moldovei, secolul al XIV-lea – începutul secolului al XX-lea), 1987 [193]; И. Владимирская – *Народные жилища центральных районов Молдавии. Жилой дом* (Locuințele populare din regiunile centrale ale Moldovei. Clădirea rezidențială), 1950 [194]; D. Goberman – *Памятники молдавского деревянного зодчества на Буковине. Этнография и искусство Молдавии* (1972) [195]; В. Смирнов – *Градостроительство Молдавии в XIX-XX веках* (Dezvoltarea urbană în Moldova în secolele XIX-XX), 1975 [206]; А. Захаров – *Народная архитектура Молдавии. Каменная архитектура центральных районов* (Arhitectura populară a Moldovei. Arhitectura din piatră a regiunilor centrale), 1960 [197]; M. Șlapac – *Castelologia comparată. Arhitectura de apărare a Țării Moldovei între Occident și Orient* (2020) [157], *Arta urbanismului în Republica Moldova: privire de ansamblu* (2008) [155]; T. Nesterov – *Istoria deschisă a planului de sistematizare postbelică a Chișinăului*, 2019 [117], *Situl Orheiul Vechi. Monumente de arhitectură*, 2003 [120]; lucrările autorilor A. Ceastina [41; 42; 43; 44; 208; 209; 210], S. Ciocanu [47; 48; 49; 50], E. Bâzgu, M. Ursu [25; 26; 27] etc., care descriu dezvoltarea domeniului de arhitectură și design interior.

Din analiza cercetărilor, deducem că ramurile artelor majore se află la hotarul dintre creativitate, știință și tehnologie, iar *stilistica morfologică din domeniile design interior, arhitectură, arte plastice demonstrează această legătură pluridisciplinară*. Domeniul stilisticii morfologice în arhitectură, design interior, arte

plastice, în disciplinele umaniste, descrie un tablou complex, periodizat, de evaluare a operelor de artă, specificul și genul etapelor complexe de formare și de expresivitate estetică caracteristică produsului final:

- *designul interior* – organizarea, amenajarea, funcționalitatea spațiilor interioare, mobilier, finisaje, textile, accesorii etc.;

- *arhitectură* – tipologia monumentelor de arhitectură locativă particulară, în comun, publică, religioasă, industrială, comercială etc.;

- *arte plastice* – pictură, grafică, sculptură, artele decorative, cinematografie etc.; toate domeniile permit generalizarea opiniilor și argumentarea constatărilor stilisticii [106].

În toate epocile de înflorire a artelor frumoase a existat o corelare între posibilitățile materiale, nivelul tehnologic, relațiile economice interne și externe, orizontul spiritual exprimat prin caracterul stilistico-estetic și artistic al capacității de creație a profesioniștilor din domeniu (tabelul A 1.2) [109].

A fost integrat tabloul general al stilurilor artistice în designul interior, arhitectură și artele plastice sub aspect terminologic, într-o imagine caracteristică cu elemente recunoscutibile din perioada antică, medievală, neoclasică, modernă și contemporană sub multiple aspecte.

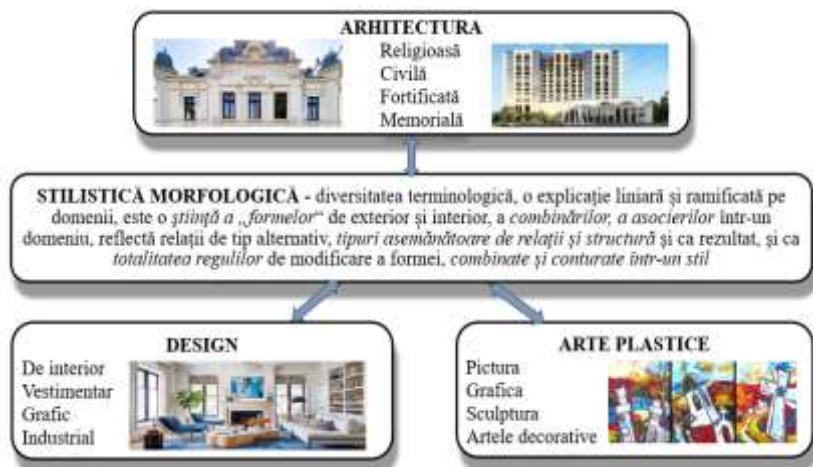
Totodată, au fost stabilite particularitățile de evoluție și formare a unui tablou complex al stilisticii și interferențelor din domeniile de design interior, arhitectură și arte plastice.

Definirea elementelor stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Moldova va constitui demersul științific de maximă necesitate pentru istoriografia studiului arhitecturii construcțiilor, divizarea spațiului interior în zone funcționale, caracteristica stilistică, completarea cu obiecte de artă. Au fost valorificate informații relevante care vor elucida insuficiența cunoștințelor specifice și complexe în domeniul cercetat.

Examinând reperele următoare: ideile, concepțiile, datele, viziunile, dar și constatările specialiștilor în domeniul de referință în explicarea legăturilor stilisticii din domeniile investigate în designul interior, arhitectură și artele plastice, s-a contribuit la reflectarea direcțiilor de dezvoltare a temei investigate.

Tabelul A 1.2. Stilistica morfologică în designul interior, arhitectură și artele plastice – interferența domeniilor creative

[autor: Angela Munteanu]

2. Configurații ale stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice în anii 1812–1918

Analizând trecutul medieval al *formei conceptuale*, al *tipologiei arhitecturii construcțiilor*, al *designului interior* și numărul redus de obiecte de artă plastică, constatăm că acestea au fost *condiționate de situația politică, economică și socială* existentă.

Monumentele de arhitectură medievală fortificată de pe teritoriul Republicii Moldova sunt cercetate de arheologi și istorici, fiind identificate într-un număr foarte mic de edificii moștenite [40; 41; 42; 46; 173].

O caracteristică importantă a epocii medievale, premoderne, o reprezintă dezvoltarea și valorificarea modelelor de *arhitectură istorică* construită pentru *locuit*, una *vernaculară*, prin asigurarea comodităților din *spațiul interior* și completarea cu elemente din *tezaurul național* (piese de mobilier, textile, obiecte de artă etc.). În domeniul *locuinței medievale*, moștenite de la cultura Cucuteni-

Tripolie, au fost înregistrate localități bine organizate cu case mari, așezare comunitară plasată pe un plan în formă de cerc și înconjurată cu gard înalt [57; 58; 70; 73; 133; 134; 135].

Statul medieval al Moldovei (1359–1812) a stabilit pentru circa cinci sute de ani reperele istorice ale identității moldovenești, în special românești, lucru confirmat de numeroasele atestări documentare ale vremii, inclusiv cele din străinătate [129].

Locuințele medievale din construcțiile fortificate moștenesc cultura unei civilizații vechi românești, o istorie a poporului dintre Prut și Nistru, ce prezintă interes sporit al istoricilor, arheologilor și experților pentru istoria medievală din Republica Moldova, România și sud-estul Europei. În perioada medievală în Moldova din spațiul geografic carpato-danubiano-pontic se atestă o *tipologie rustică a locuințelor înglobate, semiîngropate și de suprafață*, studii efectuate de cercetătorii I. Tentiuc și S. Musteață [87; 92, 111; 127; 134; 157; 168].

Aspectul *stilistico-morfologic* al *designului interior și al arhitecturii* din perioada medievală este specific printr-o construcție modestă, cu spații completate cu *piese de mobilier și artisanale – obiecte din ceramică lucrate la roata olarului, smălțuite, ceramică ritualică, țesături și mobilier* lucrate de meșteri din sat. Doar rezidenții elitelor bogate dispuneau de case boierești, locuințe spațioase, ce ieșeau din acele tipare ale unei construcții țărănești, care își regăsesc originile în afara civilizației medievale românești.

Documentele de arhivă confirmă dezvoltarea locuinței românești – *locuința nobililor, casa românească*, ca rezultat al unei evoluții ce s-a dezvoltat într-un vechi tip autohton de construcție. Informațiile sunt descrise în materialele săpăturilor arheologice ale cercetătorilor V. Neamțu, P. Diaconu, D. Gh. Teodor, D. Vâlceanu, M. Comșa, E. Comșa, G.F. Cebotarenco, Gh. Postică, N. Telnov, I. Tentiuc etc. [63; 70; 73; 133; 153; 164, pp. 296-302; 165].

În urma analizei creației arhitecților din Basarabia din perioada 1812–1917, putem conchide următoarele: constituirea arhitecturii și urbanismului s-a dezvoltat, prin influența legislației Imperiului Rus, prin predominarea *stilisticii clasicismului rus și a stilului bogat neoclasic*. În arhitectură și în designul interior se foloseau particularitățile manifestărilor stilistice ale timpului – *neogoticul, romantismul și empiricul*; se constată impactul

comisiunilor de construcție asupra practicii arhitectural-constructive și aprecierea rolului proiectelor-model în formarea aspectului urbanistic al Basarabiei în limitele cronologice stabilite.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea au activat arhitecți, topografi și ingineri militari talentați și specialiști veniți din Rusia, care au contribuit la crearea imaginii arhitecturii basarabene. Astfel, *caracterul conceptual-stilistic și tipologic al designului interior, al monumentelor arhitecturale urbane și rurale și al artelor plastice* din secolul al XIX-lea a fost determinat de reglementările noilor autorități, de preferințele estetice ale artiștilor plastici și ale arhitecților care executau proiectul de construcție și designul interior, după cerințele comanditarilor. În această perioadă în domeniul arhitecturii au activat mai mulți specialiști locali și veniți din Rusia cu pregătire în domeniu și cunoștințe largi în arhitectura istorică [121; 123; 204].

Pe parcursul secolului al XIX-lea în transformarea arhitecturii orașelor din Basarabia și Chișinău a activat o cohortă cu adevărat multinațională de arhitecți remarcabili: Luka Zaushkevich, Alexandru Bernardazzi, Leopold Scheidewandt, Karl Gasquet, George Cupcea, Mihail Serotsinski, Vladimir Țăganco, Lavrenti Lozinski, George Torricelli și Alexei Șciusev, originar din Chișinău [202; 204, pp. 103-131; 205; 206; 208].

Prin sintetiza analitică a monumentelor, arhitectii și-au lăsat o urmă în arhitectura locală și pe tabloul general al orașului Chișinău, precum: Alexandru Bernardazzi, Henrich von Lonsky, Mitrofan Elladi, Vladimir Țăganco, Alexei Șciusev etc.

Printre edificiile realizate într-o stilistică clasică, trecem în registrul istoric următoarele: Gimnaziul pentru fete al zemstvei basarabene, conacul Râșcanu-Derojinski etc. Particularitățile stilistice moderne sunt vizibile în clădirea Dumei orășenești, Gimnaziului pentru fete *Principesa Natalia Dadiani*, Vila urbană a lui Vladimir Herța etc., toate se caracterizează printr-un aspect stilistic eclectic pronunțat. Orașul Chișinău, anterior sistematizat după tipologia rusească, avea o structură haotică, fără vreun sistem, cu ulicioare întortocheate, strâmbe și neamenajate [47; 54; 55, pp. 150-151; 56; 57; 189; 108, pp. 78-84].

Estetica conceptual-stilistică, artistică și decorativă a edificiilor și spațiilor interioare, precum și completarea

construcțiilor cu obiecte de artă plastică reflectă, în general, sinteza a două tipologii stilistice de bază, interpretate printr-o variație de forme plastice de grupul stilistic moldovenesc, neoromânesc și stilistica bogată neoclasică, orientată spre o stilistică eclectică modernă [195].

3. Valențe ale stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice în anii 1918–1940

Perioada 1918–1940 a fost *perioada de aur* pentru Basarabia, de dezvoltare a localităților urbane și rurale, prin expunerea elementelor naționale în stilistica arhitecturală de exterior și de interior. A fost *perioada de renaștere a provinciei Basarabia* prin politici statale și programe de dezvoltare a *domeniului de arhitectură în stilistică neoromânească civilă, religioasă și particulară*, de dezvoltare culturală, prin instituțiile căminelor culturale din fiecare localitate, fiind o inițiativă promovată de regele Ferdinand I, care a pus bazele Fundației Culturale *Principele Carol*, ce propunea și *cultivarea tradiției naționale românești* prin păstrarea datinilor și obiceiurilor locale.

Printr-o analiză de sinteză am stabilit că există descrieri despre particularitățile asupra imaginii așezărilor urbane și rurale din Basarabia în arhitectura interbelică, care se manifestă prin afirmarea *stilului brâncovenesc sau neoromânesc*, prin care imaginea edificiilor arhitecturale avea destinația nu numai să ofere expresivitate și eleganță clădirilor, dar și să valorifice elementele naționale.

Stilistica morfologică în designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia se manifestă prin imaginea clădirilor, care reprezintă estetica *stilistică neoromânească*, prin folosirea elementelor arhitecturii medievale din Moldova și Țara Românească. Stilul neoromânesc este numit și *stilul lui Ștefan cel Mare* și *stilul brâncovenesc*, care adună influențe din *arta populară rustică*.

Cele mai reprezentative exemple ale arhitecturii neoromânești sunt prezente în *orașele și comunele județene, în lăcașurile de cult, edificii locative particulare și colective*, construite în perioada țaristă în stilistica arhitecturii clasice și neoclaseice, care acum sunt completate și sunt edificate noi

construcții în stilul arhitectural Ștefan cel Mare și stilul brâncovenesc, neoromânesc, care îmbină armonios trăsăturile arhitecturii muntenești și moldovenești [51, pp. 78-95; 52; 128, pp. 16-17].

Tendențele noi în această perioadă de exprimare a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice ilustrează o orientare spre un modernism cu influențe ale stilisticii de Art Déco, conturat pe fațadele și spațiile interioarelor interbelice. Elementele arhitecturii moderniste erau combinate cu cele de proveniență neoclasică și cele de orientare neoromânească, cu detalii din stilistica Art Nouveau.

La completarea imaginii stilisticii morfologice, a caracterului artistico-estetic al arhitecturii orașelor, designului interior, locuințelor din Moldova și Chișinăul interbelic au contribuit mai mulți arhitecți, printre care: Nicolae Mertz, Gheorghe Cujbă, Gheorghe Cupcea, Nicolae Țăganco, Eugen Bernardazzi, Ecaterina Ocușco-Alhazova, Valeriu Ulinici, Robert Curț etc., cu formarea profesională în centrele culturale din Rusia și Europa, care au condiționat și au dezvoltat o varietate a tendințelor stilistice eclectice moderniste ale timpului [145; 162; 163; 169; 352].

În Basarabia s-au dezvoltat mai multe instituții de cultură transformate – Școala de Desen (1903) în Școala de Arte Frumoase (1918), Societatea de Belle Arte din Basarabia (1921), care se bucurau de o largă influență a specialiștilor cu studii în Europa. Printre aceștia se numără A. Baillayre, E. Maleșevschi, Ș. Cogan, T. Kiriakoff, V. Doncev, P. Piscariov etc., care au activat la Societatea de Belle Arte. În domeniul artelor plastice, pe lângă influența picturii peredvijnicilor, se manifestă arta cu viziuni moderne: la Chișinău a fost constituit Muzeul de Arte Plastice și Pinacoteca municipală, se organizează multiple expoziții, prezentând o diversitate stilistică [104; 147; 148; 149].

În concluzie, menționăm că perioada 1918–1940 este cea de înflorire și renaștere națională, economică, politică, culturală și socială pentru Basarabia, care a fost oglindită de presa de la Chișinău și București, printre care ziarele românești *Viața Basarabiei*, *Cuvântul Basarabiei*, *Cuvânt moldovenesc*, *Basarabia noastră* etc. [74; 183, pp. 17-18; 187].

4. Specificul interferențelor stilistico-morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice în RSS Moldovenească, anii 1945–1991

În anii 1945–1991, *dezvoltarea și caracteristica stilisticii morfologice în arhitectură, designul interior și artele plastice* trebuie urmărită în *planul ideologic al statului sovietic*.

Restabilirea clădirilor istorice ruinate, prevăzute pentru sediile organelor administrative, avea loc cu lărgirea structurii lor spațial-volumetrică și simplificarea arhitecturii din considerente economice. Din cauza ritmului alert de refacere, puține monumente de arhitectură corespund aspectului lor inițial. Pe locul clădirilor ruinate au fost proiectate clădiri noi cu *arhitectura în spiritul clasicismului rus și realismului socialist*, cu reproducerea compoziției arhitecturii în stilistică renașcentistă italiană. *Stilistica arhitecturală obține un caracter nou*: în urma concursurilor interne pentru noile clădiri, era selectat proiectul ce satisfăcea cel mai mult *exigențele politice*, care era transmis unei brigăzi pentru elaborarea proiectului de execuție.

În RSS Moldovenească se instaurează *stilul stalinist*, fiind o stilistică preluată din *empiricul istoric* pentru stilistica morfologică în arhitectură, designul interior și artele plastice, cu o bogată podoabă ornamentală din materiale scumpe, care reprezenta statutul liderilor sovietici importanți.

Arhitectura rezidențială pentru poporul simplu are volume simplificate și forme spațial-volumetrică reduse ale interioarelor și clădirilor, derivând în structura constructivă prin utilizarea tehnicilor de construcție mai simple și mai rapide, spre a asigura populația în timp scurt cu spațiu locativ, pentru diverse tipuri de clădiri: publice, locative, industriale. Planificarea și proiectarea localităților urbane și rurale urmau să capete o nouă *imagine – sovietică*, se impune *standardul economic*, un control centralizat asupra domeniului arhitecturii construcțiilor, designului interior și artelor plastice, iar specialiști din diverse domenii vor realiza lucrări prin comenzile de stat [141; 163, pp. 54-58; 196].

Stilistica morfologică în perioada sovietică în arhitectură, designul interior și artele plastice este caracterizată de *decorativism și monumentalism*, predomină aspectul *academic în pictură*, mai puțin de *constructivism*. Imaginea arhitecturii sovietice este una

neoclastică a glorificării victoriei, cu accent pe fațade pline de ornamente, orientate spre stradă, cu detalii decorative de *simboluri socialiste*: stele cu cinci raze, ciocan și seceră, snopi de grâu, ciorchini de struguri etc., *elemente și grupuri sculpturale* care reprezintă *muncitorul, țăranul și semnele agricole* [104; 189; 190; 191].

Rezolvarea problemelor tehnico-economice și sociale în realizarea planului de asigurare a populației cu locuințe generează elaborarea de soluții tipizate de arhitectură, proiecte-model, simple construcții cu goluri de ferestre și uși, numite în popor *cutii*, iar varietatea arhitecturii era asigurată doar prin culoarea balcoanelor.

În anii 1945–1953 se instaurează tipologia locuințelor *stalinka*. Apoi se adoptă decizia prin care să fie *înlăturate excesele în proiectare*, aspectele decorative ale construcțiilor *în defavoarea comodităților* și a caracterului rațional al blocurilor. În localitățile urbane sunt ridicate doar blocuri de locuit cu 4-5 nivele, iar în localitățile muncitorești blocurile erau nu mai înalte de 4 nivele, edificiile de tip *hrușciovka*, construite în perioada 1955–1975.

În anii 1965–1980 apar edificiile din seria *brejnevka*, construite din blocuri de piatră de calcar. Blocurile de locuit se construiau în conformitate cu *anumite serii standardizate*, al căror scop era diminuarea costurilor și termenelor de executare. Din aceste considerente, o mare parte a *blocurilor secundare* din orașe și localitățile muncitorești sunt *identice* și oferă *o alegere limitată la capitolul planimetrie și tehnologie de construcție*.

În perioada interbelică se evidențiază o stilistică locativă standardizată, cum ar fi: *hrușciovka, stalinka, cehă, poluceska, brejnevka*, seria 102, seria 135, seria 143, seria *moldovenească*, numită seria *Varnița, Bălți* și seria *Cahul* [190].

Totodată, în această perioadă se creează un *stil nou, moldovenesc, care a caracterizat și a influențat stilistica morfologică în arhitectură, designul interior și artele plastice*. Se fac cercetări în terioriu, se studiază tipologia elementelor de decor în *stilul național* prin investigarea culturii materiale a poporului moldovenesc pentru crearea unei arhitecturi în stil moldovenesc, iar *dominanta să fie conținutul socialist*. Arhitecții sovietici ruși, care au întreprins mai multe expediții și studii minuțioase în Moldova, au fost impresionați de stilul tradițional al caselor cu elementele

specifice, precum Федор Наумов și Ирина Владимировская [201], rezultate prezentate în lucrarea *Народные жилища центральных районов Молдавии. Жилой дом* (Locuințele populare din regiunile centrale ale Moldovei. Clădirea rezidențială), 1950.

Alte cercetări au fost făcute de Ярослав Тарас și Борис Захарченко în *Современная архитектура молдавского села* (Arhitectura modernă a satului moldovenesc), 1986 [197] în teritoriu, documentând arhitectura populară de la nordul la sudul RSS Moldovenești. În anul 1973, arhitecta Зоя Моисеенко [200] introduce în listă lucrarea *Архитектура сельских жилых домов Молдавии* (Arhitectura caselor de locuit rurale din Moldova), care reflectă dezvoltarea arhitecturii locative rurale prin soluțiile compoziționale, tehnici tradiționale de planificare și materiale locale folosite, prin organizarea interiorului, prelucrarea decorativă și artistică a fațadelor cu elemente arhitecturale tradiționale.

Un interes sporit pentru arhitectura rurală locală a determinat multiple cercetări ale istoriei vernaculare din satele republicii efectuate de istorici, arheologi și arhitecți: Alexei Șciusev [7], Александр Захаров [197], Давид Говелман [195], Матус Лившиц [198; 199], Tamara Nesterov [112; 113; 114; 115; 116; 117; 118; 119; 120; 121; 122; 123; 124], Mariana Șlapac [159; 160; 161; 162; 163], Eugen Bâzgu și Mihai Ursu [23; 24; 25; 26; 27], Vitalie Malcoci [98; 99; 100], Tudor Staviță și Constantin Ciobanu [145; 151; 152], Iurie Colesnic [54; 55, pp. 150-151; 56; 57], Ion Hâncu [84; 85], Petre Ștefănuță [164, pp. 296-302; 165] etc., care au clasificat arhitectura locală, dezvoltată firesc într-un mediu țărănesc de tipul ordinului arhitectural moldovenesc.

Artele, de asemenea, s-au conformat *principiilor de promovare* a artelor plastice, a specificului genului sculpturii *monumentale ideologice sovietice*. Centrul localităților urbane și rurale avea un mediu cultural completat cu fastuoase *sculpturi ale liderilor proletariatului, executate prin comanda de stat*.

Principiile politice sovietice au influențat profund toate *genurile de artă plastică, design interior și arhitectură*, fațadele se completează cu *mozaicuri și picturi*, cu *portrete ale liderilor partidului comunist*, picturi murale imense, compoziții mari și

complexe cu scene de gloriificare a liderilor sovietici în mijlocul muncitorilor și țăranilor.

Astfel, scene plane sau sculpturi și reliefuri completează arhitectura de exterior și spațiile interioare ale construcțiilor administrative, publice, de învățământ, grădinițe, palate de cultură și gări de transport public etc. de pe teritoriul RSS Moldovenești. Lucrările de sculptură cu caracter monumental, prin reliefuri, reprezintă un *patos exagerat, ultrapatriotic*, aspect tipic pentru toată plastica sovietică. Tabloul stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice reprezintă *imaginea puterii sovietice* prin toate formele de expresie artistică.

Totodată, în această perioadă se desfășoară o campanie de dezvoltare a orașelor și centrelor raionale, cu *elaborarea proiectelor de urbanizare* a RSS Moldovenești, se construiesc cele mai *emblematic* edificii de arhitectură sovietică, astăzi fiind patrimoniu național, cu implicare în istoria și *stilistica clasicismului rus*, modernismul sovietic fiind o parte a istoriei poporului multinațional al Republicii Moldova.

Anii 1970–1980 ai secolului al XX-lea se caracterizează prin noi căutări în domeniul arhitecturii sovietice pentru latura estetică, a nivelului artistic al construcției. În RSS Moldovenească apar clădiri spectaculoase: centre comerciale, magazine multietajate, edificii hoteliere, administrative, culturale etc., construite în centrele urbane din republică: Chișinău, Tiraspol, Bălți, Leova, Cahul, Dubăsari, Camenca, Vulcănești etc. Printre arhitecții-autori de proiecte se numără: В. Войцеховский, Д. Палатнюк, Etti-Roza Spirer și Р. Курц, М. Орлов, В. Лепски, А. Șciusev, А. Куренков, А. Горшков, С. Шойхет, А. Кириченко, А. Черданцев, Г. Босенко, И. Загорецки, А. Шевцов etc. [206].

Stilistica morfologică în designul interior, arhitectură și artele plastice în perioada sovietică. Începând cu primii ani de existență și pe parcursul dezvoltării statului, Uniunii Sovietice, se modelează aspectul stilisticii morfologice și cel estetic-arhitectural al orașelor și satelor pe dominantă de factură ideologică sovietică, prin *diminuarea manifestării de naționalism, de limbă, neam și tradiții*. Societatea socialistă era una de proletariat, lipsită de gândire individuală, de dezvoltare multilaterală, rămânând într-un mediu artificial, care a creat un mediu social închis, iar cultura,

designul, arhitectura și artele se aflau în aceeași dependență a înțelegerii rolului principiilor ideologiei sovietice [188].

5. Modernizarea stilisticii morfologice în domeniile aferente din Republica Moldova în anii 1991–2020

După obținerea independenței și suveranității în Republica Moldova, domeniile profesionale în arhitectură, designul interior și artele plastice cunosc o libertate în luarea propriilor decizii de dezvoltare, se construiesc edificii publice, administrative, de birouri, case individuale și blocuri de locuit cu un confort sporit.

Tipul predominant al edificiilor publice sunt sedii ale băncilor, arhitectura construcțiilor formează aspectul prosper al acestor instituții și cel ultramodern al orașului. Sunt utilizate realizările progresului tehnic, plastica arhitecturală devine o temă independentă de structura portantă și distribuirea funcțională a încăperilor mari, aspectul exterior fiind laconic, din materiale de calitate [119; 120; 122; 174, pp. 55-65].

Expresia diversă a stilurilor în designul interior, arhitectura contemporană și artele plastice este rezultatul unui lung parcurs istoric, în special în arhitectură, care, pe bună dreptate, este considerată o artă a artelor. Arhitectura este nu numai știința de a combina volume și forme, de a le integra într-o realitate a cadrului urban, într-un peisaj natural etc. [101; 104], dar și capacitatea de a decora interioarele și exterioarele, de a crea o funcționalitate prin tehnologii și materiale, un confort sporit, o valoare estetică. Așadar, arhitectura și designul formează arta pentru *arta de a construi*, iar stilurile au legătură evidentă cu starea materială, culturală, economică, politică, laică sau religioasă a unei societăți.

Astăzi, obiectivele arhitecturale moldovenești se realizează la standarde europene. Remarcăm o arhitectură urbană și rurală, construcții din metal, beton și sticlă, precum și din diverse materiale polimerice, cu deschideri către natură. Se optează pentru integrarea armonioasă a clădirilor noi în mediul existent, în ambianța urbană istorică [104; 183].

Artele creative, arhitectura, designul interior devin independente și evoluează prin formele lor de manifestare. Se dezvoltă toate tipurile de construcții în orașele și satele republicii.

Colaborarea creativă este binevenită în domeniile profesionale conexe cu arhitectura, designul interior, artele plastice. Colaborarea se stabilește în cadrul echipelor Uniunii Arhitecților, Uniunii Designerilor, Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova, care se implică în proiecte naționale și internaționale de dezvoltare artistică [109; 114, pp. 137-144; 174; 180; 208, pp. 409-415].

Arhitectura moștenită, tipizată, în secolul al XXI-lea, este modernizată și reabilitată, în cazul în care nu prezintă riscuri pentru locatari. Acestea sunt blocuri cu apartamente de o planimetrie economică și un design interior modest, cu pereții acoperiți cu tapet decorativ, cu imprimeu floral, podele cu parchet sau dușumea, acoperite integral cu mochetă. Apartamentele erau realizate după același tip de șablon, aplicat în numeroase blocuri. Decorul includea seturi ale pieselor de mobilier de producție locală, mobilier masiv, în stil minimalist, modular, cu panouri și suprafețe lăcuite, dulapuri cu multe rafturi [14; 16; 27, pp. 108-113; 41, pp. 82-87; 55, pp. 150-151; 57; 174, pp. 55-65; 183].

Tipologia construcțiilor sovietice din RSS Moldovenească care urmau să fie edificate și în perioada de independență a Republicii Moldova, în special blocurile cu 9-10-12 etaje, din seria 143, seria 135, seria 102 etc., ridicate în anii 1980-1990, a fost soluția cea mai eficientă de asigurare cu spațiu locativ a populației urbane în creștere, dar și din raționamente de ordin financiar [74, pp. 86-99; 87; 206].

Edificiile erau proiectate de renumiți arhitecți care au activat și după independența Republicii Moldova și au aplicat principiile modernismului în abordarea arhitecturală a formei: Semion Fridlin, Iuri Tumanean, Andrei Zaltman, Victor Iavorschi, Vasile Sumișevschi, Victor Severinov, Ivan Haritonov etc., expuse în bulevardele urbane cu clădiri cu destinație publică, complexuri locative, monumente etc. [58, pp. 39-40; 116; 155].

Monumentele de arhitectură din Republica Moldova sunt clasificate în trei categorii: universală, națională și locală. Monumentele de arhitectură de valoare locală sunt luate în evidență și incluse în registre de către organele administrației locale. În Republica Moldova, monumentele de arhitectură sunt protejate prin *Legea privind ocrotirea monumentelor* (22.06.1993), elaborată în conformitate cu legislația europeană. Aceasta stipulează:

Monumente sunt obiectele sau ansamblurile de obiecte cu valoare istorică, artistică sau științifică, care reprezintă mărturii ale evoluției civilizațiilor de pe teritoriul republicii, precum și ale dezvoltării spirituale, politice, economice și sociale [50, pp. 286-290; 97].

O completare a legislației pentru ocrotirea monumentelor este dată de *Legea culturii* (27.05.1999) și *Convenția privind protejarea patrimoniului mondial cultural și natural*, ratificată de către Republica Moldova în anul 2002. Aceste acte legislative au constituit suportul juridic privitor la aspectele ocrotirii, restaurării și protecției monumentelor de valoare artistică și istorică de pe teritoriul Republicii Moldova [5]. Conștiința valorilor arhitecturii, designului interior și artelor plastice este rezultatul continuității prin educație, stabilizată în conștiința individuală și de grup asemenea comportamentului ecologic și celui orientat spre conservarea valorilor de patrimoniu care au devenit notorii. Arhitectura, designul de calitate și artele frumoase sunt științe creatoare ce se transformă și se adaptează continuu în viața și activitățile unei societăți [53; 54; 201; 207].

Domeniul *stilisticii morfologice* a arhitecturii, designului interior și artelor este într-o continuă evoluție tehnologică și conceptuală în societatea contemporană, fapt care motivează atât instituțiile de învățământ, cât și tinerii specialiști să fie într-un permanent proces de căutări și aspirații. În acest context, este relevantă analiza propunerilor de design interior provenite din proiectele de licență și de master ale absolvenților de arhitectură și design interior (din cadrul Facultății de Urbanism și Arhitectură a Universității Tehnice a Moldovei) [105; 201].

Patrimoniul național al unei țări este puntea de legătură dintre trecut și prezent, componenta esențială a culturii unui stat, a unei identități naționale. Patrimoniul cultural național este instrumentul care materializează identitatea culturală a unei națiuni, este o modalitate de a promova valorile unui popor, inclusiv peste hotare. Este rezultatul evoluțiilor socioculturale și politico-economice ale unei țări, ce contribuie la diversificarea culturii universale. Totodată, patrimoniul cultural trebuie abordat ca un întreg sistem de tradiții și obiceiuri moștenite, care trebuie valorificat și păstrat pentru generațiile viitoare.

Stilul tradițional românesc, într-o interpretare modernă, formează un interior bogat, cu materiale naturale, obiecte de artă, de anticariat și obiecte artisanale. În acest stil, regăsim un mix de caracteristici ale stilului brâncovenesc, ale celui contemporan și, nu în ultimul rând, ale celui rustic și retro. Acest stil nu poate fi încadrat la minimalism, dar nici nu putem spune că este foarte încărcat (tabelul 5.1).

Tabelul 5.1. Caracteristica stilisticii tradițional-contemporane [autor: Angela Munteanu]

• Claritatea structurii stilistice	
• Spațiu cât mai deschise (open space)	
• Varietatea formelor din interior	
• Soluții de înaltă tehnologie	
• Diversitatea materialelor și finisajelor	
• Minim de obiecte, dar funcționale	
• Ornamente și elemente tradiționale	
• Accente de culori intense	

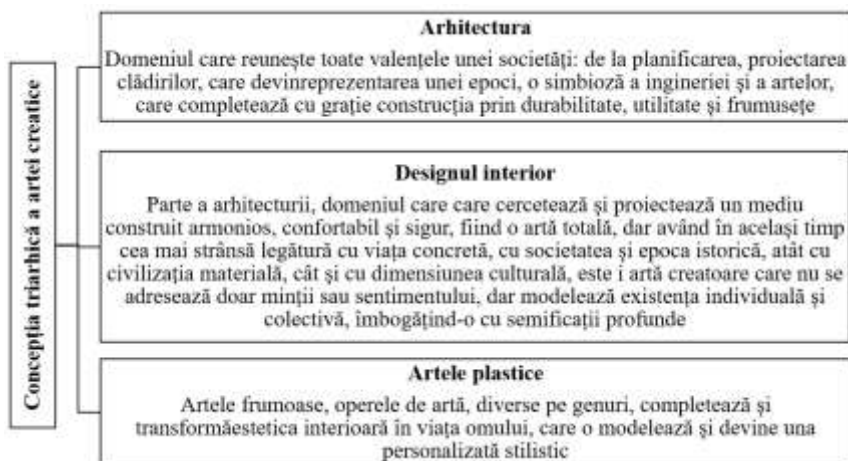
Astăzi, când Consiliul European a acordat Republicii Moldova statutul de țară candidată la UE, țara noastră se integrează în practica și experiența țărilor europene în domeniul patrimoniului cultural prin documentarea, înregistrarea, valorificarea științifică și protecția patrimoniului cultural național, prin introducerea în stilistica morfologică în designul interior, arhitectură și artele plastice a elementelor componente ale identității naționale [5; 7].

Aserțiunile teoretico-metodologice și aplicative de mai sus, la care se adaugă altele asemănătoare în diverse planuri, urmăresc să dezvăluie o integrare a trei domenii ale artei – design interior, arhitectură, arte plastice – în speță, anumite fenomene care conturează stilistica morfologică a acestora într-o anumită societate și într-o perioadă istorică bine delimitată, determinând evoluția concentrată a domeniului [102; 106; 191].

Într-o astfel de abordare, s-a ajuns la identificarea unei concepții, pe care am numit-o ***Concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative***, care, în opinia noastră, dezvăluie relația dintre anumite domenii (design interior, arhitectură, arte plastice) în dezvoltarea lor istorică. Conform concepției, stilistica morfologică reprezintă un set de caracteristici structurale și estetic-expresive care dezvăluie punctele forte și punctele slabe ale relației (tabelul 5.2).

Tabelul. 5.2. Concepția triarhică a artei creative

[autor: Angela Munteanu]

Pentru a defini termenii cu care operăm, vom schița posibile definiții din diverse puncte de vedere, mediind integralitatea, originalitatea personificată și potențialitățile stilistice creatoare.

Concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative este evidentă prin analiza de sinteză nu numai a unui obiect individual de arhitectură, ci și a designului interior și a obiectelor de artă plastică, relație ce exprimă interferența stilistică între domenii: relația dintre timp și tendințe stilistice; relația spațiu public și spațiu privat; relațiile formale comparative; evoluțiile istorice ale motivelor, elementelor stilistice arhitecturale, design interior, arte plastice; relația simplu și compus, plin și gol, pompos

și subtil, rezidențial și administrativ și, nu în ultimul rând, expresivitate retorică și doctrinară.

Astfel, susținem că prin studiul demersului științific al *concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artei creative* putem reprezenta un tablou integral al domeniilor de design interior, arhitectură și arte plastice, cu cele mai bogate și mai variate elemente comune, dar și modalitatea de a pune în operă monumentele de patrimoniu într-un mod propriu universului nostru cultural național, artistic și expresiv din Republica Moldova.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Abordarea stilisticii morfologice în perspectivă evolutivă și relațională constituie un factor de filiație între fenomene ce țin de patrimoniul cultural material, fenomene istorice, sociale, dialectice dintre cele mai diverse.

Cercetarea evoluției și determinării stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură, artele plastice din Moldova, prin prisma întrepătrunderilor culturale din regiunile limitrofe, evocă tradiționalul și modernul, cu întreaga lor suită conceptuală. Subiectul demersului științific clarifică o viziune integratoare a parcursului în conturarea tabloului istoric al stilisticii morfologice din designul interior, arhitectură, artele plastice din Basarabia, RSS Moldovenească, Republica Moldova.

Rezultatele științifice importante ale cercetării realizate sunt concentrate în următoarele **concluzii**:

1. Din perspectiva pe care ne-am propus s-o dezvoltăm în cercetare, *au fost puse în evidență* o seamă de corelații semnificative între dezvoltarea istorică, *stilistica morfologică*, specificul tradițional și modern, evoluție și stagnare, caracteristici și transformări, premise, interferențe în domeniile designului interior, arhitecturii și artelor plastice. Acestea constituie probleme de o însemnătate primordială pentru teoria și practica culturologică din Moldova, prin prisma producerii unei sistematizări și integrări conceptuale. Prin analiza surselor care elucidează această problematică, s-a conturat un cadru analitic divers, de clarificare a imaginii stilisticii morfologice în domeniile aferente, pornind de la epoca premodernă spre cea modernă și contemporană. Sursele materiale ale cercetării le-au constituit piesele de mobilier, obiecte

de arhitectură și artă ale muzeelor și cele de patrimoniu construit din spațiul actual al Republicii Moldova, *repertoriare de autor* și introduse, în premieră, în circuitul științific (capitolul 1, subcap. 1 și 2).

2. *Elucidarea problemelor* în etapa actuală de cercetare a obiectelor arhitecturale, artisanale, estetic-artistice din Moldova a fost sistematizată într-un studiu interdisciplinar, care răspunde la investigația istorică, artistică, culturologică. Discrepanța dintre opiniile axate pe arta podoabelor din perioada antică, medievală și a celor artisanale din Basarabia, din epoca modernă, a determinat prezența unor hiatusuri considerabile în istoriografia din Republica Moldova, în istoriografia românească și în cea occidentală, fapt care a generat abordarea subiectului în cauză. S-a constatat că interesul istoricilor și criticilor de artă pentru problema evoluției stilistico-morfologice din designul interior, arhitectură, artele plastice din Moldova a fost destul de moderat, pe agendă aflându-se probleme legate de cadrul general al dezvoltării Basarabiei în perioada țaristă și în cea interbelică, reevaluarea concepțiilor istoriografice și evoluția artei plastice naționale. *Analiza a scos în evidență* diversitatea și ponderea dosarelor de arhivă inedite sau studiate tangențial. Actele legislative cu referire la dezvoltarea domeniilor aferente au avut un impact special asupra dezvoltării acestora. Examinarea activității autorităților laice și bisericești din Basarabia confirmă politica deschisă a oficialităților pentru dezvoltarea stilistico-morfologică a obiectelor artisanale, de patrimoniu. Analiza actelor legislative emise de autoritățile din Basarabia confirmă faptul că în perioada țaristă și în cea interbelică a fost uniformizat, mai ales, domeniul arhitecturii de cult, designului interior, artelor plastice (capitolul 1, subcap. 1, 2; capitolele 2 și 3).

3. Au fost supuse *analizei interpretative* publicațiile care, în mod direct sau tangențial, fac apel la cercetarea evoluției și stilisticii morfologice din designul interior, arhitectură, artele plastice din Moldova. Prin descrierea interferențelor dintre conceptele de *stilistică morfologică, valoare artistică, patrimoniu în cercetările contemporane*, s-a ajuns la concluzia că în istoriografia națională există o discrepanță în tratarea problemei patrimoniului național, material și imaterial în domeniile designului interior, arhitecturii, artelor plastice. Ne referim la perioada

modernă și contemporană, în comparație cu interesul manifestat pentru piesele de epocă. În calitate de surse de cercetare au fost folosite informații inedite din dosarele de arhivă și cele valorificate în mod tangențial sau în alt context temporal ori geografic; piese din colecțiile muzeale, patrimoniul național și fondul arhitectural, documentate în mod prioritar de către autor pe teren, în spațiul actual al Republicii Moldova (capitolele 2 și 3).

4. A fost contextualizată evoluția viziunilor și tehnicilor utilizate de către meșterii locali în edificarea construcțiilor sătești, de tip vernacular, a celor urbane tradiționale. Studiul a inclus designul și elevația locuințelor țărănești, piese de artă plastică din Basarabia anilor 1887–1918, ca manifestare meșteșugărească și profesionistă din designul interior, arhitectură, artele plastice. Au fost analizate dispozițiile, regulamentele, circularele emise de autoritățile locale, actele legislative racordate la legislația din Imperiul Rus, politicile de stat aplicate. Acestea ilustrează afirmarea domeniilor profesioniste ale designului interior, artelor plastice și a reprezentanților de valoare (capitolul 3).

5. În logica științifică a investigației *se înscrie analiza situației* din anii puterii sovietice, din 1945 până în 1989. Atunci se impune transpunerea în viață *a revoluției culturale*, se dezvoltă o strategie a ștergerii și distrugerii considerabile a patrimoniului cultural al țării. În domeniile de design interior, arhitectură, arte vizuale, se introduce un stil caracterizat de venerarea conducătorului, a puterii sovieticilor, se aplică accente arhitecturale apăsătoare. Peste o anumită perioadă, se recurge la economie, prin lichidarea decorului, creând astfel o arhitectură fără nume, care concentrează esența ideologică a noului sistem. Arhitecții se ocupă de reconstrucția localităților distruse în timpul războiului, la mijlocul secolului al XX-lea. Domină arhitectura tipizată, *clădirile de locuit tip*, din seria *utilizării repetate*, clădiri ce au fost edificate în toate republicile URSS. La finele perioadei, orașele Chișinău, Tiraspol, Bălți, Leova, Cahul, Dubăsari, Camenca, Vulcănești etc. se completează cu arhitectură industrială, publică, comercială. Are loc amenajarea noilor parcuri și piețe, precum și a zonelor de agrement, se fac lucrări de restaurare, efectuate de specialiști profesioniști, are loc instituirea UA, UAP. Arhitectura tradițională există doar în mediul rural, unde se mai păstrează vechile tradiții,

dar și aici schimbările aduse de perioada construcției tipizate, în masă, sunt deja vizibile (capitolul 4, subcap. 1-4).

6. *Punerea în discuție* a specificului sociocultural la finele anilor '80 ai secolului al XX-lea reflectă faptul că acesta se caracterizează prin căutări în domeniul arhitecturii libere și creative. Se pune accentul pe interferențele contemporane, se remarcă independența și varietatea din arhitectură, designul interior și artele plastice. Cartierele *tip* capătă un nou aspect datorită volumelor originale și elementelor de amenajare a teritoriului. Obiectivele arhitecturale moldovenești se aliază la standardele europene. Datorită noilor standarde, în construcții se utilizează materiale din metal, beton și sticlă, precum și diverse materiale polimerice. Însă clădirile noi nu se integrează întotdeauna în mod armonios în ambianța urbană, istorică, restaurată. Gama de stiluri este suficient de largă și cuprinde de la postmodernism și hi-tech până la eclectică. Uneori, se pot vedea elemente împrumutate din arhitectura tradițională și cea istorică: foișoare, galerii cu coloane, acoperișuri în pante etc. În arhitectura mănăstirilor, bisericilor și cetăților medievale, se remarcă turnuri, cornișe în formă de mașiculi, ferestre-ambrazuri etc. La sfârșitul secolului al XX-lea au apărut un șir de publicații sporadice consacrate istoriei și interferențelor stilistice ale arhitecturii, designului contemporan, care permit o mai bună înțelegere a drumului parcurs și o apreciere, mai mult sau mai puțin obiectivă, a operelor realizate, dar mai ales deslușirea liniilor directoare ale evoluției acestor domenii.

7. Interpretarea liberă a *artelor creative* în perioada contemporană, a designului interior, arhitecturii și artelor plastice este plauzibilă prin ***concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative***. Aceasta e orientată potrivit cerințelor europene acum, când Republica Moldova a obținut statutul de țară candidată la UE. Se urmăresc documentarea, înregistrarea, valorificarea științifică și protecția patrimoniului cultural național și a mediului natural, a arhitecturii și a designului interior sustenabil în secolul al XXI-lea. Arhitectura se dezvoltă în zonele rurale și urbane cu construcții înalte, multietajate, cu fațade în rame de sticlă. Se introduc elemente din tradițiile naționale, readuse de arhitecți și designeri, artiști plastici, meșteri populari în *open space*. Spațiile sunt adaptate în mod continuu vieții și activităților unei societăți

contemporane. ***Concepția triarhică evolutivă în stilistica morfologică a artei creative*** expune interacțiunea domeniilor de design interior, arhitectură și artele plastice prin concepte stilistice, estetice, funcționale. Acestea sunt determinate de perioada temporală, de cerințele privind gama materialelor, finisajelor și accesoriilor, armonizate într-un spațiu interior (capitolele 4 și 5).

8. Rezultatele obținute au determinat formularea unei noi direcții de cercetare în domeniul științelor artistice, denumită ***concepția evolutivă în stilistica morfologică a artei creative***. Aceasta este o cercetare pluridisciplinară a dimensiunii istorice și artistice a evoluției stilistico-morfologice în designul interior, arhitectură, artele plastice din Moldova, de unde rezultă caracterul inovator și aplicativ al tezei, fiind puse bazele pentru noi demersuri științifice în studierea domeniilor aferente din Basarabia/RSS Moldovenească/Republica Moldova (capitolul 5, subcap. 1-4).

Problema științifică importantă soluționată constă în *fundamentarea teoretică și metodologică a valorilor artistice multilaterale ale evoluției istorico-artistice a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Moldova prin dezvoltarea noii direcții științifice de cercetare ***concepția evolutivă în stilistica morfologică a artei creative***.*

Totodată, în baza rezultatelor investigației, au fost formulate următoarele ***recomandări***:

1. În baza concepției evolutive în stilistica morfologică a artei creative pot fi diversificate cercetările științifice, prin extinderea limitelor cronologice, geografice și problematice, inclusiv prin realizarea unei investigații complexe în arhivele din România, Ucraina, Rusia. Acestea vor permite întregirea tabloului evoluției morfologiei stilisticii în designul interior, arhitectură, artele vizuale din Moldova.

2. Prin analiza specificului perioadelor istorice vizate, poate fi perfectat un Registru complex, cu fișe-pașaport ale pieselor de patrimoniu construit (arhitectură, design interior, artele plastice), cu statut de obiecte de importanță istorico-artistică, documentate în Republica Moldova. Astfel s-ar crea o listă a monumentelor de patrimoniu, cu includerea unei descrieri detaliate a stilisticii morfologice din designul interior, arhitectură și artele plastice. În

partea ilustrativă se pot introduce fotografii istorice, lucrări de pictură, grafică etc.

3. Rezultatele investigației pot sta la baza elaborării unui Plan de acțiuni de salvagardare și promovare a patrimoniului cultural din domeniile aferente. Acesta ar putea fi un reper al unui dialog constructiv și al unei conlucrări eficiente la nivelul autorităților locale și centrale a factorilor de decizie, agențiilor de turism, muzeelor, instituțiilor de învățământ, societății civile, ONG-urilor și mass-media. Colaborarea ar avea obiectivul valorizării științifice și culturale a tabloului evoluției stilisticii morfologice din designul interior, arhitectură, artele plastice din Moldova.

4. Materialul informativ și plastic din lucrare și din publicațiile la tema tezei poate fi un reper teoretico-metodologic în elaborarea și completarea unor cursuri universitare privind istoria artelor naționale. În plus, acesta poate ajuta la pregătirea cadrelor din domeniul designului interior, muzeografiei, evaluării operelor de artă, restaurării artistice a obiectelor de patrimoniu. Este rațională utilizarea rezultatelor cercetării în scopuri didactice, în educația prin și pentru patrimoniu, aflat în serviciul și în gestiunea societății.

BIBLIOGRAFIE

În limba română/engleză/rusă

1. Academia Republicii Populare Române. Istoria literaturii române. Vol. I. Editura București: Academia R.P.R. 1964. 623 p.
2. ACHIȚEI, Gh. Frumosul dincolo de artă. București: Meridiane, 1988. 422 p.
3. ACHIȚEI, Gh. Prelegeri de estetică: Frumosul și valoarea estetică. București: Didactica, 1968. pp.11-25.
4. ADORNO, Th.W. Teoria estetică (trad. din lb. germ. de Corbea. A., Gebriel. H., Eșanu. C.). București: Paralela 45, 2006. 500 p. ISBN 973-677-389-1.
5. AGENTIA DE INSPECTARE SI RESTAURARE A MONUMENTELOR. Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de Stat (HP nr.1531/1993) Forum [online] ultima editare a paginii la 25 octombrie 2011 [cit. 04.10.2021]. Disponibil: <https://airmc.wordpress.com/registru/Registrul-Monumentelor-Republicii-Moldova>. URL: <http://date.gov.md/ro/system/files/resources/2013-01/Registrul-Monumentelor-RM-ocrotite-de-Stat.xls>
6. AGENȚIA NAȚIONALĂ ARHEOLOGICĂ (ANA) a anunțat astăzi despre prima statueta descoperită în așezarea cucuteniană de la Cobani, Glodeni, moldpres.md [cit. 10.10.2023]. Disponibil: <https://noi.md/md/stiinta-si-it/statuie-neobisnuita-descoperita-la-cobani?prev=1%5D%28https%3A%2F%2Fnoi.md%2Fmd%2Fsocietate%2Fpiata-centrala-din-capitala-un-adevarat-focar-de-coronavirus-video%3Fprev%3D1%29> (vizitat 12.05.2023).
7. AGENȚIA NAȚIONALĂ a ARHIVELOR. Vile urbane din orașul Chișinău în stil arhitectural neoromânc, [cit. 05.09.2024]. Disponibil: <https://diez.md>.
8. AILINCĂI, C. Introducere în gramatica limbajului vizual. București: Policrom, 2022. 200 p. ISBN 978-973-469-243-9.
9. ALBERTI, L.B. *De re aedificatoria* / Despre arta de a construi în zece cărți. (trad. de Rykwert, J., Tavernor, R., Leach, N.). Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1988. 190 p.
10. ANA (Agenția Națională a Arhivelor), F. 2, inv. 1, d. 554, f. 57 verso-58. Primăria.
11. ANA, F. 2, inv. 1, d. 554; F. 57. Primăria.
12. ANA, F. 2, 37, 78, 142, 868, 1290.
13. ANA, F. 1404, inv. 1, d. 1221.
14. ANA, F. 2, inv. 2, d. 82; F. 64 verso-67.

15. ANA (din Arhiva Institutului de Arheologie și Istorie Veche al Academiei de Științe a Republicii Moldova), F. 1-3, inv. 42.
16. ANR (Arhiva Națională a României) F. 9; F. 37, d. 334/1920.
17. BALLY, C. *Traité de stylistique française*. Vol. I. Heidelberg Paris: Winter et Paris, Klineksieck, 1951, 265 p.
18. BARBAS-BRIGALDA, E. *Evoluția picturii de gen din Republica Moldova 1945-2000*. Chișinău: Știința. 2002. 112 p. ISBN 997-567-291-4.
19. BARBAS-BRIGALDA, E. Igor Vieru. In seria: *Maestri basarabeni din secolul XX*. Chișinău: ARC. 2016. 96 p. ISBN 997-567-291-4.
20. BARBU, M. Industria litică cioplită din așezarea eneolitică de la Șoimuș 2 - Lângă sat. În: *Tyrageia*. Noua serie , 2013, nr. 1(22). pp. 75-96. ISSN 1857-0240.
21. BARBU, M. *Semiotica arhitecturii sau Arhitectura ca filosofie a libertății*. București: Arhibook, 2018, 151 p. ISBN: 978-606-94571-5-3.
22. Basarabia Economică. În: *Buletinul Camerelor de Comerț și Industrie din Basarabia*. 1919-1940, Nr. 1-12, pp. 3-9; pp. 1-4; pp. 17; pp. 73-74.
23. BÂZGU, E. Influențe orientale în arhitectura vernaculară de piatră din zona Orheiului Vechi. In: *Diversitatea expresiilor culturale ale habitatului traditional din Republica Moldova*, ed. 1, 2-4 august 2007, Chișinău. Chișinău: Cartdidact, 2007. pp. 41-52. ISBN 978-9975-940-47-4.
24. BÂZGU, E. Semnificații mito-simbolice ale pietrei în gândirea populară românească. In: *Destin Românesc. Revistă de Istorie și Cultură*. Chișinău-Buurești, nr. 3, 2001. pp. 110-111. ISSN 1221-6984.
25. BÂZGU, E., URSU, M. *Arhitectura populară din zona Orheiului Vechi*, Chișinău 2005, pp. 1-10. ISSN 1857-0461.
26. BÂZGU, E., URSU, M. *Arhitectura vernaculară în piatră*. Chișinău: Știința, 2009, nr. 4(15). 256 p. ISBN 978-9975-67-643-4.
27. BÂZGU, E., URSU, M. *Arhitectura vernaculară în piatră din Republica Moldova o redescoperire a fenomenului*. In: *Akadosmos*, nr. 4(15), decembrie 2009. pp. 108-113. ISSN 1857-0461.
28. BLAGA, L. *Arhetipuri și factori stilistici*, In: *Aspecte antropologice*, Timisoara: Făclia, 1976, 90 p.
29. BLAGA, L. *Filosofia stilului, Cultura Națională*, Bucuresti, 1924, 55 p.
30. BLAGA, L. *Geneza metaforei și sensul culturii*, Bucuresti, 1937, 105 p.

31. BLAGA, L. Trilogia valorilor. București: Humanitas, 1996. ISBN 973-28-0664-8.
32. BODEAN, S. Așezările culturii Precucuteni-Tripolie A din Republica Moldova, Chișinău 2001. 387 p. ISBN 9975-938-68-X.
33. BOLDUR, Al. Basarabia românească, Tipografia Carpați, București, 1943, 141 p.
34. BOLDUR, Al. Istoria Basarabiei, ediția a II-a, București: Victor Frunză, 1992, 543 p.
35. BOTEZ-CRAINIC, A. Istoria artelor plastice, vol. 1. București: Didactica si Pedagogica 1996, 268 p. ISBN 978-973-30-2886-4.
36. BOTEZ-CRAINIC, A. Istoria artelor plastice, vol. 2. București: Didactica si Pedagogica 1996, 352 p. ISBN 973-30-5842-4.
37. BURKE, E. Despre sublim și frumos. București: Meridiane, 1981, 67 p.
38. BURCKHARDT, J.C. Strength and Freedom: Reflections on Art History / Forță și libertate: reflecții asupra istoriei artei, București: Pantheon Books, 1964, 135 p.
39. CANTEMIR, D. Descrierea Moldovei, (Berlin 1769, în limba germană), ediție publicată de Biotecca Socec, 1909, 273 p.
40. CANTEMIR, D. Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor, [citat 14.08.2023]. Disponibil: [\(\[http://cantemir.asm.md/files/u1/hronicul_vechimei_a_romano_moldo_vlahilor_vol_I.pdf\]\(http://cantemir.asm.md/files/u1/hronicul_vechimei_a_romano_moldo_vlahilor_vol_I.pdf\)\)](http://cantemir.asm.md/files/u1/hronicul_vechimei_a_romano_moldo_vlahilor_vol_I.pdf).
41. CEASTINA, A. Aspecte noi privind arhitectura din Basarabia în prima jumătate al secolului al XIX-lea. In: *ARTA*. Chișinău: Elan Poligraf, 2009, pp. 82-87.
42. CEASTINA, A. Legislația Imperiului Rus în domeniul arhitecturii și impactul asupra dezvoltării Basarabiei în prima jumătate a secolului al XIX-lea. In: *ARTA*. Chișinău: Notograf, 2010, pp. 58-68.
43. CEASTINA, A. Construcția spitalului public orășenesc din Chișinău în contextul dezvoltării arhitecturii din prima jumătate a secolului al XIX-lea. In: *ARTA. Seria Arte Vizuale, Arte Plastice, Arhitectură*, Chișinău: Garomont, 2012. pp. 38-41. ISSN 1857– 1042.
44. CEASTINA, A., GRATI, A., ȘLAPAC, M. Alexandru Bernardazzi - contribuții la estetica orașului Chișinău. In: *DIALOGICA Revistă de studii culturale și literatură*, Chișinău: ArtPoligraf SRL, 2021. pp. 6-23. ISSN 1857-2537.
45. CENNINI, C. Tratat despre pictură. București: Meridiane, 1977, 164 p.
46. CERGA, A. Bisericile Basarabiei. Dictionar enciclopedic, Volumul III, Chișinău: Lexon-Prim, 2018, 234 p. ISBN 978-997-5581-4.

47. CIOCANU, S. Arhitectura eclesiastică în Republica Moldova. Chișinău, Institutul de Studii Enciclopedice, 2009, pp. 453-466. ISBN 978-9975-66-322-9.
48. CIOCANU, S. Arhitectura și inscripțiile bisericii Adormirea Maicii Domnului din Căușeni. In: *Patrimoniul Cultural al județului Tighina*. Chișinău, S.n., 2003, pp. 33-37.
49. CIOCANU, S. Orașul Chișinău: începuturi, dezvoltare urbană, biserici (secolele XV-XIX). Chișinău: Ed. Cartdidact, 2017, 280 p. ISBN 978-9975-3180-0-6.
50. CIOCANU, S. Sistemul de protejare a patrimoniului cultural construit în Republica Moldova. De la distrugere la eforturile de restabilire (1991-2014). In: *Identitățile Chișinăului*. Chișinău: Ed. Arc, 2015, pp. 286-290. ISBN 978-9975-61-872-4.
51. CIOBANU, Șt. Unirea Basarabiei. Studiu și documente cu privire la mișcarea națională din Basarabia în anii 1917-1918. Iași: Alfa, 2001. pp. 78-95. ISBN 973-8278-07-4.
52. CIOBANU, Șt. Basarabia: populația, istoria, cultura. București-Chișinău: Știința, 1992, 157 p.
53. COCĂRLĂ, P. Târgurile sau orașele Moldovei în epoca feudală. Secolele XV–XVIII. Chișinău: Universitas, 1991, 186 p. ISBN 978-5362-007-874.
54. COLESNIC, Iu. Basarabia necunoscută. Chișinău: Cartier, 2019, 532 p. ISBN 978-9975-86-392-6.
55. COLESNIC, Iu. Chișinău. Enciclopedie. Chișinău: Museum, 1997. pp.150–151.
56. COLESNIC, Iu. Chișinăul din amintire. Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu, Chișinău: Grafema Libris SRL, 2011. 526 p.
57. COLESNIC, Iu. Chișinăul și chișinăuienii. Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu; pref.: dr. Lidia Kulikovski. - Chișinău: S.n., 2012 (Tip. Elena-VI), 200 p. ISBN 978-9975-4432-0-3.
58. CONSTANTINESCU-IAȘI, P. Basarabia arheologică și artistică. Chișinău, 1933. pp. 39-40.
59. CONSTANTINESCU-IAȘI, P. Cele mai vechi case din Chișinău. Comisiunea Monumentelor Istorice. Secția din Basarabia. In: *Anuar III*. Chișinău, 1931. pp. 7-24.
60. CONSTANTINESCU-IAȘI, P. Circulația vechilor cărți bisericești românești în Basarabia, sub ruși. Chișinău, 1929. Extras din RSIAB, vol. XIX, 1929. 56 p.
61. CORNIȚĂ, G. Manual de stilistică. Baia Mare: Umbria, 1995, 265 p.
62. COSTIN, M. Opere. Ediție critică, cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P.P. Panaitescu. București, 1989. 64 p.

63. COSTIN, M. De neamul moldovenilor, [citat 14.08.2023]. Disponibil: (<https://archive.org/details> De Neamul Moldovenilor_563).
64. COSTIN, M. Letopiseșul Țării Moldovei de la Aaron Vodă încoace, de unde este părăsit de Ureche – vornicul. (1594-1661), Arhiva-Organul Societății Istorico-Filologice din Iași. Revistă de filologie, istorie și cultură. Nr. 2, 1932. pp.162-167.
65. CORBUSIER, L. Towards a New Architecture / Către o nouă arhitectură, 1986, 305 p. ISBN 0-486-25023-7.
66. CUCOȘ, C. Educația: iubire, edificare, desăvârșire. Iași: Polirom, 2008, 222 p. ISBN 978-973-46-1038-9.
67. DA VINCI, L. Trattato della pittura. Milano, 1804. (trad. de Paleolog, V.) București: Meridiane 2009, 247 p.
68. DIMA, Al. Domeniul esteticii. Privire sintetică introductivă. Iași: Universitatea AL. I. Cuza, 1998, 210 p. ISBN: 973-9312-40-3.
69. DITTMAN, L. Stil, simbol, structură, Studii despre categorii de istoria artei (trad. de Pavel, A.), București: Meridiane, 1988. 378 p.
70. DRAGNEV, D. Etapele constituirii statului medieval și evoluția instituției domniei în Țara Moldovei // Domnii Țării Moldovei. Studii. Chișinău, 2005.
71. DRAGNEV, E. Pictura murală în mănăstirile din Moldova. In: *Mănăstiri și schituri din Republica Moldova*, Chișinău, Institutul de Studii Enciclopedice, 2013. pp. 81-104.
72. DRAGOMIRESCU, M. Teoria poeziei cu aplicare la limba română, 1906. 167 p.
73. DRÂMBĂ, O. Istoria culturii și civilizației, vol. 1. București: Științifică și enciclopedică, 1985. 870 p.
74. DUMBRAVĂ, V. File din istoria culturii populare românești în Basarabia 1918-1940. In: *Destin Românesc*, Nr. 4 , 1995, pp. 86-99.
75. ECO, U. Arta și frumosul în estetica medievală, (trad. Radu, C.) București: Meridiane, 1999. 210 p. ISBN 973-33-0392-5.
76. ECO, U. Istoria Frumuseții. București: Rao, 2012. 440 p. ISBN 978-606-609-22-4-1.
77. ECO, U. Tratat de semiotică generală (trad. de Giurescu, A. și Radu, C.). București: Științifică și Enciclopedică, 1982. 446 p.
78. ELIADE, M. Sacrul și Profanul (trad. de Prelipceanu, B.), București: Humanitas, 1995. 162 p.
79. GROPIUS, W. The New Architecture and The Bauhaus. MIT Press; First Edition, 1965, 112 p. ISBN 10-9780-2625-700-60.
80. GUIRAUD, P. La stylistique. Paris, Presses Universitaires de France, 1961, 120 p.

81. HARTMANN, N. Problema ființei spirituale și alte scrieri filosofice (trad. de Boboc, Al.), Cluj-Napoca: Grinta, 2008, 174 p. ISBN 973-126-061-7.
82. HEGEL, G. W. Prelegeri de estetica, volumul 1, (trad. de Roșca F.) 1966, Cluj-Napoca: Academiei. 163 p.
83. HILDEBRAND, A. Le problème de la forme dans les arts plastiques. Editions L'Harmattan 2002, 116 p. ISBN 978-274-752-469-8.
84. HÎNCU, I. Cetăți antice și medievale timpurii din Republica Moldova. Chișinău, 1993.
85. HÎNCU, I. Vetre strămoșești din Republica Moldova. Materiale arheologice informativ-didactice. Chișinău: Știința, 2003. 508 p. ISBN 9975-67-297-3.
86. IORGA, N. Studii istorice asupra Chilie și Cetății Albe. București: Vicovia, 1899. 419 p.
87. IORGA, N. Adevăr asupra trecutului și prezentului Basarabiei. București: s.n., 1940. 50 p.
88. IORGA, N. Basarabia noastră. Scrisă după 100 de ani de la răpirea ei de către Ruși. București: Vălenii de Munte și Societății *Neamul Românesc*, 1912, 180 p.
89. IORGA, N. Istoria romanilor. Monarhii, volumul VI, București: Univers Enciclopedic. ISBN UEP10X. 134 p.
90. IORGA, N. Istoria romanilor. Strămoșii, Vol. I-II, 1988, București: Ed. științifică și enciclopedică. 305 p.
91. IORGA, N. Neamul românesc în Basarabia. Ed.: Fundației Culturale Române. București, 1995. 214 p.
92. IORGA, N. Studii și documente cu privire la Istoria Românilor, vol. XXI, București, 1911. pp. 116-118.
93. IORGA, N. Sufletul românesc în Basarabia după anexare. In: *Arivele Basarabieianul*, An. 1, Nr. 2, 1929, nr. 2. pp. 1-7.
94. IRIMIA, D. Introducere în stilistică. Iași: Polirom, 1999. 279 p.
95. KANT, Im. Critica rațiunii pure, ediția a III-a (trad. de Bagdasar, N., Moisiuc, E.). București: Univers Enciclopedie Gold. 2009, p. 310. ISBN 978-606-92266-2-9.
96. KANT, Im. Observații asupra sentimentului de frumos și sublim (trad. de Croitoru, R.). București: All, 2008, 120 p. ISBN 5-322-00020-8.
97. LEGEA PRIVIND OCROTIREA MONUMENTELOR, 1993, [citât 27.04.2024].
Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119178&lang=ro.
98. MALCOCI, V. Decorul arhitectural în piatră din arta populară moldovenească (sfârșitul sec. al XIX-lea –sec. XX). Chișinău: Știința. 2000. 96 p. ISBN 9975-67-160-8.

99. MALCOCI, V. Decorul în lemn din arhitectura populară moldovenească. Chișinău: Cartea Moldovei, 2006, 220 p. ISBN 978-9975-60-044-6.
100. MALCOCI, V. Constituirea și evoluția prelucrării artistice a lemnului. In: ARTA. Chișinău: Centrul Studiul Artelor, IPC al AȘM, 2006. pp. 43-47.
101. MICHELIS, P. Estetica arhitecturii (trad. de Matei, D.). București: Meridiane, 1982. 477 p.
102. MOCANU, T. Morfologia artei moderne, București: Meridiane, 1973. 350 p.
103. MORRIS, W. Mișcarea pragmatică în filosofia americană, New York, 1970. 210 p. ISBN 9780-807-605-64-6.
104. MUNTEANU, A. Peisajul în artele plastice din Moldova din stânga Prutului. *Teză de doctor*, Chișinău, 2016. C.Z.U.: 73. 047 (478)(043.2), AȘM, IPC. 215 p.
105. MUNTEANU, A. Estetica peisajul în artele plastice din Moldova. Chișinău: SRL Lexon-Prim, 2021. 308 p. ISBN 978-9975-909-81-5.
106. MUNTEANU, A. Caracterul morfologic al stilisticii pe domeii: design interior, arhitectură, design interior, arte vizuale. Suport de curs. Chișinău: Tehnica-UTM, 2023. 60 p. ISBN 978-9975-45-901-3.
107. MUNTEANU, A. Arta picturii în piatră—mozaicul. In: *Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації"*, (Вып. 70), 30 апреля 2021 г, ИСКУССТВО, pp. 129-133. УДК 7:5527 745/749.
108. MUNTEANU, A. Estetica peisajului în artele plastice din Moldova ediția a II-a. Chișinău: CEP USM, Chișinău, 2024, 178 p. CZU 73/76.047.033/.036(478). ISBN 978-9975-62-794-8.
109. MUNTEANU, A. Istoria Artei și Arhitecturii II. Note de curs. Chișinău: Tehnica-UTM, 2018, 70 p. ISBN 978- 9975-45-526-8.
110. MUNTEANU, A. Peisajul și simbolismul scenelor religioase (pe baza icoanelor din secolele XVIII–XIX). In: *Simpozionului Internațional, III, Creativitate Tehnologie Marketing* 2015, Chișinău, UTM, FIU, Secția Arte Vizuale, Design, Modă. Chișinău: Tehnica–UTM, pp. 57-61. ISBN 978-9975-80-853-84.
111. MUSTEAȚĂ, S. Populația spațiului Pruto-Nistrean în secolele VIII–IX. Chișinău, 2005. Chișinău: Pontos, 2005, 189 p. ISBN 9975-926-43-6.
112. NESTEROV, T. Structura urbană a Chișinăului până la 1812 și relicelele sale arhitecturale. In: *Arta, Arte vizuale, Arte plastice, Arhitectura*. Chișinău, 2005, pp. 41-50.

113. NESTEROV, T. Arhitectura cetății Soroca - un argument important în datarea fortăreței. In: *Revista de Istorie a Moldovei*, nr. 2, 2007, pp. 25-42.
114. NESTEROV, T. Arhitectura perioadei interbelice din Chișinău în căutarea identității artistice. In: *Identitățile Chișinăului*. ediția a III-a. Chișinău 1-2 octombrie 2015, Seria IDN, Chișinău: Ed.: ARC, 2016, pp. 137-144. ISBN 978-9975-137-48-5.
115. NESTEROV, T. Etapele evoluției urbane a Chișinăului. In: *Historia Urbana*. XIV, 2. Sibiu, 2006.
116. NESTEROV, T., GANGAL, B., RÂBALCO, E. Centrul istoric al Chișinăului la începutul secolului al XXI-lea. In: *Repertoriul monumentelor de arhitectură*. Chișinău: Arc, 2010, 546 p.
117. NESTEROV, T. Istoria deschisă a planului de sistematizare postbelică a Chișinăului. In: *Arta, seria Arte Vizuale*, serie nouă, vol. XXVIII, Nr.1 Chișinău, 2019, pp. 78-84. ISSN 2537-6136.
118. NESTEROV, T. Monumente de arhitectură din Chișinău – între autenticitate și improvizare postbelică. In: *Arta. Seria Arte vizuale, Arte plastice, Arhitectură*, Vol. XXVII, nr. 1, 2018, Chișinău, 2018, pp. 54-67. ISSN 2345-1181.
119. NESTEROV, T. Proportiiile arhitecturii din Moldova istorică. Chișinău: Epigraf, 2019, 310 p. ISBN 978-9975-60-340-9.
120. NESTEROV, T. Situl Orheiul vechi. Monumente de arhitectură. Chișinău: Epigraf, 2003, 236 p. ISBN 9975-903-82-7.
121. NESTEROV, T. Măsura sacră în monumentele arhitecturii din Țara Moldovei. In: *Honorem Demir Dragnev*. Civilizația medievală și modernă în Moldova. Studii, Chișinău, 2006, pp. 304-309. ISBN: 978-9975-60-340-9.
122. NESTEROV, T. Chișinău, orașul meu. In: *Arta, Arte vizuale, ASM*. Chișinău, 2005, pp. 41-49.
123. NESTEROV, T. Monumente de arhitectură fortificată defensivă. In: *Monumente de istorie și cultură din Republica Moldova* (Chișinău 1994), pp. 155-160.
124. NESTEROVA, T. Arhitectura în tablourile plasticienei Valentina Rusu-Ciobanu. In: *Conferința științifică națională, Valentina Rusu-Ciobanu – 100 de ani de la naștere*, 30 noiembrie 2020, Chișinău: Grafema Libris SRL, 2020, p. 13. ISBN 978-9975-52-224-3.
125. NOROC, L. Activitățile Fundației Culturale Regale Principele Carol în Basarabia interbelică. In: *Cercetarea istorică și culturologică în spațiul unitar european: paradigme, realități, perspective*, 30 august 2023, Chișinău: CEP UPS I. Creangă, 2023, pp. 259-268. ISBN 978-9975-46-817-6.

126. OANCEA, I. Istoria stilisticii românești. București: Stiintifică și Enciclopedică, 1988, 302 p.
127. OPRÎȘ, I. Ocrotirea patrimoniului cultural. Tradiții, destin, valoare, București: Meridiane, 1986, 244 p.
128. OPRÎȘ, I. Patrimoniul cultural din Basarabia – o preocupare constantă a spiritelor treze românești, în Moldova. Iași, nr. 4, septembrie 1990, pp. 16–17.
129. PANAITESCU, S. Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova: orânduirea feudală, București: Academiei, 1964, 56 p.
130. PANOFISKY, E. Arhitectura gotică și gândire școlastică (trad. de Zavaca, M.). București: Anastasia, 1999.
131. PANOFISKY, E. Artă și semnificație, vol. I (trad. de Stoenescu, Șt.), București: Meridiane, 1990, 446 p.
132. PEIRCE, S.Ch. Semnificație și acțiune. București: Humanitas, 1990, 344 p. ISBN 973-28-0053-4.
133. POSTICĂ, Gh. Civilizația medievală timpurie din spațiul pruto-nistean (secolele V-XIII). București: Academiei Române, 2007. 487 p. ISBN 978-973-27-1592-5.
134. POSTICĂ, Gh. Civilizația veche românească din Moldova / Culturi vechi în Moldova, Chișinău: Știința, 1995, 80 p.
135. POSTICĂ, Gh., CAVRUC, V. Investigațiile arheologice a așezării Petruha. Chișinău, 1989, pp. 28-29.
136. RIEGL, A. Istoria artei ca istorie a stilurilor (trad. de Demetrescu, R.). Editura: Meridiane. 1998, 346 p, ISBN 973-33-0373-9.
137. RIFFATERRE, M. Încercări de definire lingvistică a stilului în *probleme de stilistică*, Culegere de articole. București: Stiintifică, 1964, 178 p.
138. RIFFATERRE, M. Essais de stylistique structurale. Paris: Flammarion Editeur, 1961, 365 p.
139. RIFFATERRE, M. Le style des Pleiades de Gobineau : essai d'application d'une methode stylistique, New York : Columbia University Press, 1957, 239 p.
140. RIFFATERRE, M. Le Style des Pleiades de Gobineau. In: *Romanica Magazine*; New York, Volumul 48, Ed. 3, (1 October 1957), 219 p.
141. RUSU, D. Modernismul socialist în Romania și Republica Moldova / Socialist Modernism in Romania and the Republic of Moldova. România. București. B.A.C.U. 2020, 194 p. ISBN 594-849-298-017-0.
142. SAUSSURE, F. Curs de lingvistică generală (trad. de Irina Izverna I.). București: Polirom, *Curs de lingvistica generala* (1998) și *Scrieri de lingvistica generala* (2004). 1999, 400 p. ISBN 973-683-157-4.

143. SILVESTRU, E. Morfologia limbii române actuale. București: Fundație în România de Măine, 2007, 144 p. ISBN 978-973-163-000-7.
144. SPITZER, L. *Essays on historical semantics*. SF Vanni, New York, 1948. New In: *Journal Of Hispanic Philology (NRFH)*, 5 (4), pp. 424-430.
145. STĂVILĂ T., CIOBANU, C. Patrimoniul cultural al Republicii Moldova. Chișinău: ARC, 2014, 288 p. ISBN 978-9975-618-243-9.
146. STĂVILĂ, T. Arta basarabească și procesul artistic în anii postbelici. În: *Arta*, Chișinău, Seria Artă Plastică, Arhitectură. 1995, pp. 54-59.
147. STĂVILĂ, T. Arta plastică din Basabia de la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea. Chișinău: Știința, 1991, 121 p.
148. STĂVILĂ, T. Arta plastică modernă din Basabia: 1887-1940. Chișinău: Știința, 2000, 159 p. ISBN 9975-67-171-3.
149. STĂVILĂ, T. Arta basarabească și procesul artistic în anii postbelici. În: *Arta*, Chișinău, Seria Artă Plastică, Arhitectură. 1995, pp. 54-59.
150. STĂVILĂ, T. Arta pentru popor sau *realismul socialist* din anii 1944-1991. In: *Dialogica*, revista de studii culturale și literatură, 2022, nr. 1, pp. 34-46. ISSN 2587-3695. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6508003>.
151. STĂVILĂ, T., CIOBANU, C. Ghid de monumente și situri istorice din Republica Moldova. Chișinău: Tipografia centrală, 1995, 72 p. ISBN 109-975-670-687.
152. STĂVILĂ, T., CIOBANU, C.I., DIACONESCU, T. Patrimoniul cultural al Republicii Moldova. Chișinău: Arc, Museum, 1999, 159 p. ISBN 9975-905-28-5.
153. STOICA, G. Interiorul locuinței țărănești. București: Meridiane, 1973. 58 p.
154. ȘLAPAC, M. Arhitectul Nicolae Mertz – portret de creație. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, ed. VIII*. Iași – Chișinău Lviv, 2023, pp. 74-82. ISSN 2558-894.
155. ȘLAPAC M. Arta urbanismului în Republica Moldova: privire de ansamblu. Academia de Științe a Moldovei, 2008, 272 p. ISBN 978-9975-62-239-4.
156. ȘLAPAC, M. Arhitectura Chișinăului interbelic. In: *Dialogica*. 2020, nr. 3. Chișinău: AȘM, pp. 50-62. ISSN 1857-2537.
157. ȘLAPAC, M. Castelologia comparată. Arhitectura de apărare a Țării Moldovei între Occident și Orient, Chișinău: ARC, 2020, 460 p. ISBN 997-500-388-5.

158. ȘLAPAC, M. Cetatea Albă. Studiu de arhitectură medievală militară (Chișinău 1998). In: *Conferința Patrimoniului Cultural: Cercetare, valorificare, promovare*. vol. I., 2004, pp. 104-112. ISBN 978-9975-52-216-8.
159. ȘLAPAC, M. Cetățile bastionare din Moldova (sf. sec. al XVII-lea – mij. sec. al XIX-lea), Chișinău: ARC, 2016, 371 p. ISBN: 978-997-513-726-3.
160. ȘLAPAC, M. Cetăți medievale din Moldova (mijlocul secolului al XIV-lea – mijlocul secolului al XVI-lea), Chișinău: ARC, 2004, 372 p. ISBN 9975-61-320-9.
161. ȘLAPAC, M., TOFAN, A. Breslele meșteșugărești și topografia urbană a orașului Chișinău. In: *Historia Urbana*, XXI, 2013, pp. 315-337, tomul VI, nr. 1-2, Sibiu, 1998, pp. 67-73.
162. ȘLAPAC, M. Arta urbanismului din Republica Moldova. Privire de ansamblu, Chișinău, 2008, 271 p. ISBN 997-562-239-9.
163. ȘLAPAC, M. Revista Viața Basarabiei (1932–1944). File de cronică. In: *Revista BiblioPolis*, Chișinău: Pontos, Biblioteca Municipală B. P. Hasdeu, 2002, pp. 54-58.
164. ȘTEFĂNUCĂ, P. Pentru un muzeu etnografic al Basarabiei. In: *Arhivele Basarabiei: Revista de istorie și geografie a Moldovei dintre Prut și Nistru*. 1933 (nr. V), pp. 296-302.
165. ȘTEFĂNUCĂ, P. Folclor și tradiții populare. Vol. II, Chișinău: Știința, 1991, 509 p.
166. TATARKIEWICZ, W. Istoria esteticii. Vol. 1. Estetica analitică (trad. de Marinescu, S.), prefată de Titus Mocanu. București: Meridiane, 1978, 120 p.
167. TATARKIEWICZ, W. Istoria esteticii, Vol. 3. Estetica modernă (trad. de Marinescu, S.) București: Meridiane, 1978, 41 p.
168. TENTIUC, I. Populația din Moldova centrală în secolele XI-XIII, Ed.: Helios, Iași, 1996, 282 p. ISBN 973-95892-9-4.
169. TOMULEȚ, V. Basarabia în epoca modernă (1812-1918). Instituții, regulamente, termeni, Chișinău: Lexon-Prim, 2014. 672 p. ISBN 978-9975-71-208-8.
170. TOMULEȚ, V. Componenta etnică și numerică a burgheziei comerciale în Basarabia (anii '30-'60 ai secolului al XIX-lea)/Clio. Almanah istoric. Ediția 1997, Chișinău, 1998, pp. 33-47.
171. TOMULEȚ, V. Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și influența ei asupra constituirii burgheziei comerciale (1812-1868). Ediția a II-a. Iași: Tipo Moldova, 2015. 564 p. ISBN 9975-70-165-5.
172. TOMULEȚ, V. Poziția nobilimii basarabene și a administrației de stat imperiale privind codificarea legislației în Basarabia (În baza raportului secretarului de stat Urusov din 13 octombrie 1867). In:

Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria Științe socioumanistice, Vol. III. Chișinău: CE USM, 2003, pp. 278-286.

173. ȚURCANU, I. Bessarabiana: Teritoriul dintre Prut și Nistru în câteva ipostaze istorice și reflecții istoriografice. Chișinău: Cartdidact, 2012, 344 p. ISBN 978-9975-4337-0-9.
174. ȚÎCU, O. Elitele politice în Moldova post-sovietică: o analiză a tranziției de la “indigenizarea” sovietică la perioada de independență. In: *Revistă de istorie și politică*, 2011, pp. 55-65.
175. VASARI, G. Le vite de' più eccellenti pittori, scultori ed architetti / Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților. București: Meridiane, 1962, ed. II-a rev. și ad. Vol. I-II.
176. VĂIDEANU, G. Educația la frontiera dintre milenii. București: Politica, 1988, 326 p.
177. VIANU, T. Opere (Estetica). București: Minerva 1976, vol. IV, 137 p.
178. VIANU, T. Despre stil și artă literară. București: Editura Tineretului, 1965, 245 p.
179. VIANU, T. Estetica. Ed.: Orizonturi, București, 2020, 431 p. ISBN 973-915-471-0.
180. VIANU, T. Problemele metaforei și alte studii de stilistică. București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1957, 262 p.
181. VIANU, T. Opere (Studii de filozofie a culturii), Vol. VIII. Note de George Gană. Ediție de Gelu Ionescu și George Gană. București: Minerva, 1979, 123 p.
182. VIANU, T. Studii de stilistică. București: Editura didactică și pedagogică, 1968, 415 p.
183. *Viața Basarabiei*, 1935, Nr. 5, pp. 73-74; Nr. 6, pp. 27; Nr., 11-12, pp. 17.
184. WARBURG A. *Istoria criticii de artă. Originile iconologiei*, [citat 14.08.2024]. Disponibil: <https://www.finestresullarte.info/fr/oeuvres-et-artistes/histoire-de-la-critique-d-art-aby-warburg-et-les-origines-de-l-iconologie>.
185. WINCKELMANN J., POMMIER, E. Naissance de l'histoire de l'art. Paris, 2003, 243 p.
WÖLFFLIN, H. Principii fundamentale ale istoriei artei. Problema evoluției stilului în arta modernă (trad. de Costescu, E., Pascadi, I.). București: Meridiane, 1968, 233 p.
186. Бессарабские областные ведомости, nr. 11, (Бессарабский вестник, Бессарабская жизнь, Бессарабская почта), Кишинёв, 1863-1865.
БЕНДЕРСКИЙ, Б. Город и время. Архитектура Кишинёва XVIII–XX вв. Кишинёв, 2004. 176 с.

187. БОГНИБОВ, Е. Творческая направленность молдавской советской архитектуры 40-х -50-х гг. В: Известия АН МССР, № 3, 1975, 178 с.
188. БОГНИБОВ, Е. Пути развития архитектуры Советской Молдавии 1940 - середины 1970-х гг.: дис. к-та арх., Москва, 1976. 178 с.
189. БОГНИБОВ, Е., ДУМИТРАШКУ, П. Архитектура г. Кишинева до 60-х гг. XIX века. Кишинэу: МолдНИИТЭИ, 1997, 44 с.
190. БОРОВСКИЙ, В. История молдавской архитектуры, Кишинев, 1987, с. 57-62.
191. БОРОВСКИЙ, В., ТАРАС, Я. Памятники архитектуры Молдавии (XIV – начало XX века). 1987 Кишинев: Тимпул, 200 с.
192. ВЛАДИМИРСКАЯ, И. Народные жилища центральных районов Молдавии. Жилой дом. Кишинев: Картя молдовеняскэ, 1950, 75-91 с.
193. ГОБЕРМАН, Д. Памятники молдавского деревянного зодчества на Буковине. Этнография и искусство Молдавии. Кишинев, 1972, 145 с.
194. ДЕМЧЕНКО, Н., АПОСТОЛ, С., БОБЕЙКО, И., МЕДНЕК, В., ПАСКАЛЬ, П., ХЫНКУ, И. Свод памятников истории и культуры МССР (Северная зона) / Codul monumentelor istorice și culturale ale RSSM (zona de nord). Кишинев: Штиинца. 1987, 865.
195. ЗАХАРОВ, А. Народная архитектура Молдавии. Каменная архитектура центральных районов, Москва, 1960, 93 с.
196. ЛИВШИЦ, М., МАНСУРОВА, А. Изобразительное искусство Молдавской ССР. Москва, 1957, 93 с.
197. ЛИВШИЦ, М., ЧЕЗЗА, Л. Изобразительное искусство Молдавии. Кишинев: Шкоала Советикэ, 1958, 227 с.
198. МОЙСЕЕНКО, З. Архитектура сельских жилых домов Молдавии. Картя молдовеняскэ, 1973, 203 с.
199. НАУМОВ, Ф., ВЛАДИМИРОВСКАЯ, И. Архитектурные детали из камня-ракушечника в народной архитектуре Молдавии, Москва: Вестник Академии архитектуры УССР, Киев, 1950, пр. 4.
200. НУДЕЛЬМАН, А. Топография кладов и находок единичных монет. В: Археологическая карта Молдавской ССР, Вып. 8., Кишинев: Штиинца, 1976.
201. РОДНИН, К. Д., ПОНЯТКОВСКИЙ, И. Памятники молдавской архитектуры XIV-XI-X вв. Кишинев: Картя молдовеняскэ, 1960, 86 р.

202. ОЖЕГОВ, С. Типовое и повторное строительство в России XVIII-XIX веках, Москва: Строиздат, 1984, с. 104-131.
203. ПЕДАШ, Г., ЭЛЬТМАН, И. *Градостроительство Молдавии*, Кишинев: Картя молдовеняскэ, 1968, 75 с.
204. СМЕРНОВ В. Градостроительство Молдавии. Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1975, 48 с.
205. ТАРАС, И., ЗАХАРЧЕНКО, В. Современная архитектура Молдавского села, Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1986, 122 с.
206. ЧАСТИНА, А. Архитектор (Георгий (Джорджо) Иванович Торичелли (1796-1843)). In: *Analecta catholică*. Vol. V-VI, Chişinău: Tipografia centrală, 2012, с. 409-415.
207. ЧАСТИНА, А. Архитектор Франческо Карлович Боффо (1800–1867). In: *Analecta catholică*, Vol. IX-X, Chisinau: Tipografia Centrală, 2015, с. 449-464.
208. ЧАСТИНА, А. Неизвестные страницы творчества архитектора Александра Бернардацци. In: *Проблемы теории и истории архитектуры Украины*, Одесская Государственная Академия строительства и архитектуры, Одесса: Астропринт, 2007, с. 180-184.
209. Кафедра архитектуры (страница Facebook), [citat 05.09.2021]. Disponibil: <https://www.facebook.com/d.arhitectura>.
210. Памятники архитектуры. In: *Moldovenii*, [citat 24.01.2024]. Disponibil: <https://www.moldovenii.md/md/section/360>.
211. DEX - Dictionarul explicativ al limbii romane, ediția 2016, [citat 17.04.2024]. Disponibil: <https://www.universenciclopedic.ro/>.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMĂ TEZEI

Monografii :

Cărți de specialitate monoautor:

1. MUNTEANU, A. *Estetica peisajului în artele plastice din Moldova* ediția a II-a. Chişinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM. 2024. 178 p. (proiect, cifru 21.00208.0807.00/PD) ISBN 978-9975-62-794-8
2. MUNTEANU, A. *Estetica peisajului în artele plastice din Moldova*. Chişinău: Lexon-Prim. 2021. 308 p. ISBN 978-9975-909-81-5
3. MUNTEANU, A. *Creația arhitectului, sculptorului, plasticianului Victor Drebot*. Chişinău: Lexon-Prim SRL. 2021. 100p. ISBN978-9975-3300-6-0

4. MUNTEANU, A. Schițe de portret: Arhitecți, artiști plastici, profesori la Catedra Arhitectura. Scurt istoric al Catedrei Arhitectura, compartimentul Arte vizuale. Chișinău: Editura UTM. 2016. 103 p. ISBN 978-9975-45-432-2

Articole în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC (cu indicarea bazei de date):

1. PETRIȘOR, A.I., HAREA, O., TACHE, A.V., MUNTEANU, A., POPESCU, O. C., ANDRONOVICI, D., PETRIȘOR, L. E. Deciphering green infrastructure patterns in Eastern Europe: focus on Bucharest, Romania and Chisinau, Republic of Moldova. *Academic Journal Present Environment and Sustainable Development*. 2023, Vol. 17, No. 1, pp. 321-334. ISSN 1843-5971 <https://dx.doi.org/10.47743/pesd2023171022> (Web Of Science Clarivate - Emerging Sources Citation Index, Google Scholar)

2. MUNTEANU, A. Sustainable Principles Implemented in Architecture and Interior Design through Eco Pieces of Furniture and Lighting. *International Journal of Social Science Studies RedFame*, 2022 May, Vol. 10, No. 3, pp. 46-5 ISSN 2324-8033 E-ISSN 2324-8041. <https://doi.org/10.11114/ijsss.v10i3.5476> (Crossref, Check, RePEc, Google Scholar, Heinonline)

3. MUNTEANU, A. The importance of drawing in the professional and creative training of future architects and interior designers. *International Journal of Recent Advances in Multidisciplinary Research*, 2022 December, Vol. 9, No. 12, pp. 8240-8243. ISSN 2350-0743. <https://www.ijramr.com/issue/importance-drawing-professional-and-creative-training-future-architects-and-interior-designers>

(CiteFactor, COPERNICUS, ResearchGATE, Global Impact Factor, Open Access)

4. MUNTEANU, A., IVANOV, V. The Value of Creative Education in Training the Future Specialists in the Field of Creative Arts - Architecture, Interior Design, Fine Arts. *International Journal of Social Science Studies RedFame*, 2022 September, Vol. 10, No. 5, pp. 20-29. ISSN 2324-8033 E-ISSN 2324-8041. DOI:10.11114/ijsss.v10i5.5691, <https://redfame.com/journal/index.php/ijsss/article/view/5691/5830> (Crossref, Check, RePEc, Google Scholar, Heinonline)

5. MUNTEANU, A., ANDONOVICI, D. Aesthetics of the architectural form of community centers - the appearance of multifunctional interior spaces. *International Science Journal of Engineering & Agriculture*, December 2022, Vol. 1, No. 5, pp. 8-15. ISSN 2720-6319. <https://isg-journal.com/isjea/article/view/167>, DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjea.20220105.02> (Peer Reviewed, Open Access, CrossRef)

6. MUNTEANU, A. Modeling the architecture of the interior space with the help of digital technologies. *International Journal of Advanced Research (IJAR)*, Septeber 2022 Vol. 10, No. 9, pp. 642-650, ISSN2320-5407, <https://dx.doi.org/10.21474/IJAR01/15404> (Peer Reviewed, Open Access, Crossref, ROAJ, Google Scholar, APeer Reviewed)

7. MUNTEANU, A. The Design of the Interior Space Extended by Color Emotions from the Works of Painter with Training in Architecture, Nicoleta Vacaru. *International Journal of Advances in Mechanical and Civil Engineering (IJAMCE)*, June 2022, Vol. 9, No 3, pp. 1-4, ISSN 2394-2827.

[https://ijamce.iraj.in/paper_detail.php?paper_id=18677&name=The Design of the Interior Space Extended by Color Emotions from the Works of Painter with Training in Architecture, Nicoleta Vacaru](https://ijamce.iraj.in/paper_detail.php?paper_id=18677&name=The_Design_of_the_Interior_Space_Extended_by_Color_Emotions_from_the_Works_of_Painter_with_Training_in_Architecture,_Nicoleta_Vacaru)

(ResearchGATE, Crossref, Open Access, IRFbing, Comreport, Oaji, UKIndex, Oissuu)

8. MUNTEANU, A. The priorities and comfort of the smart home. *International International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, Numbre 2021, Vol. 5, No 2, pp. 151-154. ISSN 2394-2827. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijmsit/issue/65832/1006115>

(Google Scholar, Index Copernicus international, asos)

9. MUNTEANU, A., IVANOV, V. Aesthetics of space, architecture of volume and form within art-residences to facilitate the creative process. *International Electronic Scientific and Practical Journal WayScience*, 2022, Vol. 5, No. 1, pp. 62-75, ISSN 2664-4819. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6891660>,

<http://www.wayscience.com/en/vol-5-1-2022-2> (Google Scholar, Index Copernicus international, Crossref)

10. MUNTEANU, A., FILIPSKI T. Valuation of Eco-Design Within the Professionalization of Students-Architects and Designers. *International Journal of Advanced Natural Sciences and Engineering Researches*, Vol. VIII, No. 5, pp. 258-263. ISSN 2980-0811, (3rd International Conference on Frontiers in Academic Research ICFAR 2024, June 15-16, 2024), Konya, Turkey. <https://as-proceeding.com/index.php/ijanser/article/view/1910> (Root Index, Eurasian Scientific Journal Index, Index Copernicus)

Articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (Categoriea B)

1. MUNTEANU, A. Valorificarea patrimoniului cultural al neamului prin monumente de arhitectură de exterior și interior lăsate uitării – Vila Urbană Vladimir Herța, „perla barocă” din Chișinău. *Revista Studiul artelor și culturologie: teorie, istorie, practică*. 2022, Vol. 42, Nr.

1, pp. 105-115, ISSN 2345-1408.
DOI:<https://doi.org/10.55383/amtap.2022.1.19>

https://revista.amtap.md/wpcontent/files_mf/166238520119.MunteanuA.Valorificarea_patrimoniului.pdf

2. FILIPSKI, T., MUNTEANU, A., CUZNEȚOV, L. Promoting architectural heritage through museum education in architecture and design training. *Journal of Social Sciences*, UTM, 2024 Vol. 7 No. 4, pp. 54–63
[https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7\(4\).05](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7(4).05)
<https://press.utm.md/index.php/jss/article/view/2024-7-4-05>

3. MUNTEANU, A. Promoting national identity in stylistics of contemporary architecture and interior design. *Journal of Social Sciences*, UTM, 2020, Vol. 4 No. 3), pp. 90-100. ISSN 2587-3490 eISSN 2587-3504
<https://jss.utm.md/wp-content/uploads/sites/21/2021/01/JSS-4-2020.pdf>
<https://doi.org/10.5281/zenodo.4296370>
<https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1224728>

4. MUNTEANU, A. Eco-design. furniture made of recycling materials a new concept for the contemporan design. *Journal of Social Sciences*, UTM, 2021 Vol. IV, No. 3, pp. 60-70 ISSN 2587-3490, eISSN 2587-3504 DOI:10.52326/jss.utm.2021.4(3).07

5. MUNTEANU, A. Landscape, colored passion in the creation of architect Eugen Bognibov. *Journal of Social Sciences*, UTM, 2021 Vol. IV, No. 4, pp. 36-43 ISSN 2587-3490, eISSN 2587-3504, DOI:[https://doi.org/10.52326/jss.utm.2021.4\(4\).04](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2021.4(4).04),
<https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1225760>

6. MUNTEANU, A. Perception of style influences in architectural space. *Journal of Social Sciences*, Chișinău, UTM, 2023 Vol. IV, No. 2, pp. 59-67 ISSN 2587-3490, eISSN 2587-3504, Social Science - Arts and Design,
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/184567,
DOI:[https://doi.org/10.52326/jss.utm.2023.6\(2\).05](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2023.6(2).05)

Articole în lucrările manifestărilor științifice incluse în alte baze de date acceptate de către ANACEC

1. PETRISOR, Al., PETRISOR, L.E., HAREA, O., MUNTEANU A., ANDRONOVICI, D., IVANOV, L. Planificarea infrastructurii verzi urbane în orașele est-europene. Trei studii de caz: Chișinău, București și Sofia. (Sesiune postere) In: *Conferința de Cercetare în Construcții, Economia Construcțiilor, Arhitectură, Urbanism și Dezvoltare Teritorială, „Dinamica Construcțiilor în România: Tendințe și previziuni pentru cercetare”*, ediția a XXIII-a din 19 mai 2023, INCD URBAN-INCERC, București, România, pp. 80-81, ISSN 2343-7537. https://conf.incd.ro/Doc/C23_Postere.pdf

2. PETRISOR, AL., HAREA, O., MUNTEANU A., ANDRONOVICI, D., IVANOV, L. Modificările acoperirii și utilizării terenului legate de infrastructura verde, provocare pentru studiile teritoriale și planificarea spațială. (Sesiune plenară) In: *Conferința de Cercetare în Construcții, Economia Construcțiilor, Urbanism, Amenajarea Teritoriului. Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Construcții, Urbanism, și Dezvoltare Teritorială Durabilă URBAN-INCERC-2023*, pp. 36-40, <https://pub.incd.ro/PP/Arhiva/v23a5.pdf>

3. MUNTEANU, A. The priorities and comfort of the smart home. (Sesiune online) In: *5th International Symposium on Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, October 21-23, 2021, Turkey, p. 72. https://www.ismsitconf.org/ismsit2021/ISMSIT2021_Program.pdf ABSTRACTS BOOK, ISBN 978-605-69925-4-4 https://www.ismsitconf.org/ismsit2021/ISMSIT_2021_abstracts_book.pdf

4. MUNTEANU, A. Sustainable thinking for a healthy interior environment, educational opportunities in interior architecture projects. (Sesiune online) In: *International Conferences on Science and Technology Engineering Science and Technology, ICONST EST 2021*, Budva, Montenegro - abstracts, proceedings book. Publication Date: 28/09/2022, pp. 74-79, ISBN: 978-605-70965-2-4 <https://iconst.org/Files/Dokuman/iconstonlinepresentationprogram2021-02112024.pdf> <https://iconst.org/Files/Dokuman/est2021-02112024.pdf> <https://www.youtube.com/watch?v=gtwAllNK28w&list=PL56cfKJktXlFaQ2kHkxGEwqwToo0KzBp&index=15>

5. MUNTEANU, A. The trends of contemporary society for an architecture, a healthy interior design, implemented through a healthy eco education of future specialists in the field (Sesiune online) In: *Conferința Internațională „Educația în Perspectiva Valorilor”, Secțiunea: Educație și valori în societatea contemporană educația sănătoasă eco*, ediția a XIII-a, 28-29 septembrie 2021, Universitatea "1 DECEMBRIE 1918" din Alba Iulia, România. CEEOL, pp.90-97, e-ISBN 978-606-49-0621-2 <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=1007580>

6. MUNTEANU, A., ANDRONOVICI, D. Opening and determining the architectural space of socio-cultural purpose. (Sesiune online) In: *VII International Scientific and Practical Conference „Innovative areas of solving problems of science and”* Oslo, Norway. 2022, pp. 32-40, DOI: 10.46299/ISG.2022.2.7 ISBN 979-8-88831-925-3

7. MUNTEANU, A. Creating psycho-emotional conditions in the creative training of future specialists. (Sesiune online) In: *II Міжнародна науково-практична конференція, АКТУАЛЬНІ*

ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ: ТВОРЧИСТЬ, МАЙСТЕРНІСТЬ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, 16 березня 2021, Київ, Україна, pp. 163-169, УДК 330.124:37013, ББК 74.58.
<https://doi.org/10.36074/krem-ped-k.19.03.2021>

<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/conferences/issue/view/19.03.2021>

8. MUNTEANU, A. Arta picturii în piatră – mozaicul. (Sesiune online) In: *Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації"*, (Вып. 70), 30 апреля 2021 г, ИСКУССТВО, УДК 7:5527 745/749, pp.129-133.

<https://cris.utm.md/bitstream/5014/958/1/Munteanu-A-mosaic-p-129-133.pdf>

<https://drive.google.com/file/d/1MgQbIdCG3N4Oa1y1aqUKhKD5cuhT0rRR/view>

9. MUNTEANU, A. Эстетика архитектурного пространства, объема и формы - архитектурная среда. (Sesiune online) In: *XX Международной научно- практической конференции „Архитектура и архитектурная среда: вопросы исторического и современного развития”*, Технический университет г. Тюмень, Институт Архитектуры и Дизайна. ISBN 978-5-9961-2724-5 (общ.) ISBN 978-5-9961-2726-9, pp. 377-383.

<http://cris.utm.md/bitstream/5014/954/1/Munteanu-Culegere-Arhitectura-pp-377-383.pdf>.

10. MUNTEANU, A. Незабываемый Memphis: назад к 1980-ым в современном дизайне. (Sesiune online) In: *Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації"*, 2019, г. Переяслав-Хмельницький, Україна, (Вып. 46), pp. 138-139, УДК 001+37(100) ББК 72.4+(0) Т33.

https://drive.google.com/file/d/1eXVGpMG4fRFpuGcO-Kr6cu_D1j2q98DZ/view.

11. MUNTEANU, A. Эстетическое видение в архитектуре интерьера и изобразительном искусстве, ожидаемые результаты. (Sesiune online) In: *Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації"*, 2019, г. Переяслав-Хмельницький, Україна, (Вып. 46), pp. 139-143, УДК 001+37(100) ББК72.4+(0) Т33.
https://drive.google.com/file/d/1eXVGpMG4fRFpuGcO-Kr6cu_D1j2q98DZ/view.

12. MUNTEANU, A. Значение академического рисунка для формирования объемно- пространственного мышления будущего архитектора. (Sesiune online) In: *Міжнародної науково-практичної*

інтернет-конференції "Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації", 2019, г. Переяслав-Хмельницький, ГПУ ім. Григорія Сковороди, Україна, (Вып. 46), pp. 620-623, УДК 001+37(100) ББК 72.4+(0) Т33.
https://drive.google.com/file/d/1eXVGpMG4fRFpuGcOKr6cu_D1j2q98DZ/view

13. MUNTEANU, A., FILIPSKI, T. Eco design – creații sustenabile. (Sesiune plenară) In: *Conferința Internațională „Ecologia secolului XXI”, Secțiunea Științe naturale și Ecologie „Biodiversitatea în tranziția ecologică”*, ediția a XII-a, Universitatea Ecologică, București, România 04 aprilie 2024
https://www.ueb.ro/ecologie/files/Program_UEB_2024_RO.pdf

14. MUNTEANU, A., FILIPSKI, T. Beauty and aesthetic values: their impact on the education of architecture and design students. (Sesiune online) In: *Conferința Internațională „Educația în Perspectiva Valorilor”*, ediția a XVI-a, desfășurată la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia – România, în perioada 9 - 11 octombrie, 2024, pp. 103-107, <https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=1286020>

15. MUNTEANU, A., FILIPSKI, T. National values promoted in contemporary education through the triarchical conception of the morphological stylistics of the creative arts. (Sesiune online) In: *Conferința Internațională „Educația în Perspectiva Valorilor”*, ediția a XVI-a, desfășurată la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia – România, în perioada 9 - 11 octombrie, 2024, pp.121-131, <https://www.cceol.com/search/book-detail?id=1285986>

16. MUNTEANU, A. Синтез искусств в архитектурно-художественной и экологической мебели из вторсырья. (Sesiune online) In: *XXI Международная научно-практическая конференция-фестиваль „Золотая АрхИдея-2022, Архитектура и архитектурная среда: вопросы исторического и современного развития”*, Технический университет г. Тюмень, Институт Архитектуры и Дизайна, ISBN 978-5-9961-2724-6 (общ.) ISBN 978-5-9961-2726-10, pp. 105-117. Сборник Архитектура-2022, том 2
<https://bigbb.tyuiu.ru/b/6cn-e0z-sll-et9https://cris.utm.md/handle/5014/1989?mode=full>

17. MUNTEANU, A., FILIPSKI T. Valuation of Eco-Design Within the Professionalization of Students-Architects and Designers. (Sesiune online) In: *International Conference on Frontiers in Academic Research ICFAR 2024*, 3rd edition, June 15-16 2024, Konya, Turkey. Abstract Book of 3rd International Conference on Frontiers in Academic Research ICFAR 2024, p. 249, ISBN 978- 625-6314-17-7, Published by

All Sciences Academy. https://www.ngds-ku.org/Papers/C149/Abstract_ICFAR24.pdf

18. MUNTEANU, A., FILIPSKI T. Energy efficiency in the architecture of prefabricated modular houses. (Sesiune online) In: *6th International Conference on Innovative Academic Studies ICIAS 2025*, March 12-13, 2025, Konya, Turkey. Abstract Book of 6th International Conference on Scientific and Academic Research ICSAR 2025, p. 90, ISBN 978-625-5900-01-2, Published by All Sciences Academy.

Articole în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

1. MUNTEANU, A. MUNTEANU, A., FILIPSKI, T. Valorificarea strategiilor pedagogice de promovare a tezaurului arhitectural național și universal în formarea inițială a studenților-arhitecți și designeri. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Internațională „Știință și Educație: Noi abordări și perspective”*. Secția X, *Inovații în artele plastice, educația artistică și tehnologică în învățământul superior*, 21-22 martie 2024, UPSIC, Vol. 3, pp. 291-297, ISBN 978-9975-46-943-2 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conf-UPSC-21-22-03-2024-V3.pdf

2. MUNTEANU, A. Era tehnologizării - prioritățile și confortul casei inteligente, smart home. (Sesiune online) In: *Conferința Internațională Cercetarea, dezvoltarea și inovarea din perspectiva eticii globale*, ediția 2, 2-16 aprilie 2021, Chișinău, pp. 164-169. ISBN 978-9975-45-703-3 https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/143261/cerif

3. MUNTEANU, A. Existențialismul contemporanității în abordarea ecologică pentru viitor prin prisma ecoinovației, ecodesignului. (Sesiune online) In: *Conferința Internațională Cercetarea, dezvoltarea și inovarea din perspectiva eticii globale*, ediția 2, 2-16 aprilie 2021, Chișinău, pp. 205-209. ISBN 978-9975-45-703-3 https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/143267

4. MUNTEANU, A. Actualitatea și importanța educației muzeale prin colaborarea instituției de învățământ cu familia în contextul gândirii științifice. (Sesiune online) In: *Conferința științifică internațională „Condiții pedagogice de optimizare a învățării în post criză pandemică prin prisma dezvoltării gândirii științifice”* din 22 iunie 2021, UPSIC, Chișinău, pp. 85-91, ISBN 978-9975-46-541-0 <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2603/Conf-UPSC-18-06-2021-p85-90.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

5. MUNTEANU, A. Arhitecți, artiști plastici – profesori la Catedra de arhitectură a UTM. (Sesiune ordinară) In: *Conferința "Identitățile Chișinăului", în Identitățile Chișinăului*, ediția 3, 1-2 octombrie 2015-2016, Chișinău, pp. 265-273. ISBN 978-9975-137-48-5 https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/111147

6. MUNTEANU, A. Creația artistică a plasticianului și profesorului Victor Drobot. (Sesiune online) In: *Conferința științifică națională „Valorificarea artelor plastice și arhitecturii naționale – un imperativ al vremii”*. AȘM, Chișinău, 25 noiembrie 2021, pp. 20-21, ISBN 978-9975-3513-8-6
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conf.artes_.25.noiembrie_2021_ISBN.pdf
7. MUNTEANU, A. Timpuri și caracterul stilistic arhitectural interior, exterior al locuinței tradiționale românești-moldovenești, podoabă muzeală incontestabilă. (Sesiune online) In: *Conferința "Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare"*, AȘM, Chișinău, Moldova, 27-28 mai 2021, Vol. II, pp. 61-70, ISBN 978-9975-3513-7-9
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/142601
DOI:<https://doi.org/10.52603/9789975351379.09>
8. MUNTEANU, A. Patrimoniul arhitectonic național în reflecții artistico-plastice. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Științifico-Practică Internațională „Abordări moderne privind drepturile patrimoniale”*, 12-13 mai, 2022, UTM, Chișinău, pp. 351-358
https://cris.utm.md/bitstream/5014/1444/1/351-358_2.pdf
9. MUNTEANU, A. Genul peisajului – spațiu de contemplare al pictorilor din Moldova. (Sesiune online) In: *Conferința Internațională Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de maine*, ediția 2, 22-23 septembrie 2020, Iași – Chișinău, pp. 89-92. ISSN 2558 – 894X
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/123636
10. MUNTEANU, A. Semnificația peisajului în creația arhitectului, pedagogului Eugen Bognibov. Natura, liantul de legătură dintre arhitectură și pictură. (Sesiune online) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională. Probleme actuale în Urbanism și Arhitectură*, 2021, Chișinău: UTM, pp. 83-87
https://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/16607/Conf_Probleme_actuale_Urbanism_2021_p83-87.pdf?sequence=1&isAllowed=y
11. MUNTEANU, A., MELNIC, S. Figura umană în diferite etape istorice în contextul stilizării. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională, Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului*, 16-17 noiembrie 2018, Chișinău, pp. 97-104. ISBN 978-9975-87-384-0
<https://repository.utm.md/handle/5014/9471?show=full>
12. MUNTEANU, A., MELNIC S. Peisajul, genul preferat în creația pictorului Alexandru Climașevschi. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională, Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului*, Chișinău, UTM, 2018, pp. 117-123, ISBN 978-9975- 87- 384-0
<http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/9487/>
13. MUNTEANU, A., IVANOV V. Viața monumentelor de arhitectură – adevăr istoric reflectat prin pictură. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională, Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului*, Chișinău, UTM, 2018, pp. 111-117, ISBN 978-9975-87- 384-0
<http://repository.utm.md/handle/5014/9473>

14. MUNTEANU, A., IVANOV V. Problemele poluării sonore a orașelor. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională, Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului*, Chișinău, FUA, UTM, 2018, pp. 117-127, ISBN 978-9975-87-384-0 <https://repository.utm.md/handle/5014/9465>

15. MUNTEANU, A., COCIN A. Peisajul în istoria și estetica artelor din Moldova. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională, Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului*, Chișinău, FUA, UTM, 2018, pp. 105-111, ISBN 978-9975-87-384-0 <https://www.repository.utm.md/handle/5014/9472?show=full>

16. MUNTEANU, A., COCIN A. Скульптура в городской среде. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională, Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului*, Chișinău, FUA, UTM, 2018, pp. 44-50, ISBN 978-9975-87-384-0 <https://repository.utm.md/handle/5014/9443>

17. MUNTEANU, A. Estetica genului peisager reflectat în creația pictorilor din Moldova în diferite perioade istorice. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Internațională, Zilele Europene a Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, ediția I, Chișinău, ASM, IPC, 23-24 septembrie 2019, pp. 55-55 ISBN 978-9975-3290-4-0 <https://repository.utm.md/handle/5014/9259>

18. MUNTEANU, A. Rolul desenului și picturii în dezvoltarea studentului – elev, designer de interior. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică cu participare internațională, "Inginerie civilă și educație"*, ediția a III- a, Centru de Excelență în Construcții, 26 decembrie 2019, pp. 147-151, Chișinău, Editura: Lexon, ISBN 978-9975-3367-4-1

19. MUNTEANU A., MUNTEANU C. Importanța artelor vizuale în educația și formarea profesională a viitorilor designeri de interior și arhitecți, în cadrul CEC, rezultate de urmat. (Sesiune plenară) In: *Conferința Tehnico-Științifică cu participare internațională, Inginerie civilă și educație. Dimensiuni ale educației în contextul dezvoltării durabile*, Centrul de Excelență în Construcții, ediția a VI-a, 26 aprilie 2024, pp. 174-177, ISBN 978-9975-172-65-3 http://ccc.md/wp-content/uploads/2017/01/IP_CEC_Lexon_intreg.pdf

20. MUNTEANU, A., FILIPSKI, T. Sustenabilitatea în arhitectură și design interior este viitorul unei societăți sănătoase. (Sesiune plenară) In: *Conferința Tehnico-Științifică cu participare internațională, Inginerie civilă și educație. Dimensiuni ale educației în contextul dezvoltării durabile*, Centrul de Excelență în Construcții, ediția a VI-a, 26 aprilie 2024, pp. 221-226, Chișinău, ISBN 978-9975-172-65-3 http://ccc.md/wp-content/uploads/2017/01/IP_CEC_Lexon_intreg.pdf

21. MUNTEANU, A., CAPCANOV, I., CHILARI, A. Utilizarea sustenabilă a resurselor naturale în arhitectura de interior. (Sesiune plenară) In: *Conferința Tehnico-Științifică cu participare internațională, Inginerie civilă și educație. Dimensiuni ale educației în contextul dezvoltării durabile*, Centrul de Excelență în Construcții, ediția a VI-a, 26 aprilie 2024, pp. 240-244, Chișinău,

ISBN 978- 9975-172-65-3 http://ccc.md/wp-content/uploads/2017/01/IP_CEC_Lexon_intreg.pdf

22. MUNTEANU, A. Creativitatea viitorilor specialiști în design de interior, arhitectură prin implementarea unor principii durabile eco în practică. (Sesiune plenară) In: *Conferința Tehnico-Științifică cu participare internațională, Inginerie civilă și educație. Dimensiuni ale educației în contextul dezvoltării durabile*, Centrul de Excelență în Construcții, ediția a VI-a, 26 aprilie 2024, pp. 122-126, ISBN 978-9975-172-65-3 http://ccc.md/wp-content/uploads/2017/01/IP_CEC_Lexon_intreg.pdf

23. MUNTEANU, A. Spațiul de interior contemporan în promovarea identității naționale, a stilisticii tradiționale românești. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Patrimoniului Cultural: cercetare, valorificare, promovare*, ediția a XIV-a, Chișinău, Moldova, IPC, 30-31 mai 2022, pp. 54-63, ISBN 978-9975-84-171-9 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/161334

24. MUNTEANU, A. Manifestații artistico-arhitecturale în viziunea studenților arhitecți. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională. Probleme actuale în Urbanism și Arhitectură*, ediția a XI, 16 noiembrie 2022, FUA, UTM, Chișinău, ISBN 978- 9975-45-946-4, pp. 40-40 <https://cris.utm.md/handle/5014/2278>

25. MUNTEANU, A., ANDRONOVICI, D. Perceperea influențelor stilistice în spațiul arhitectural. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională. Probleme actuale în Urbanism și Arhitectură*, 16 noiembrie 2022, ediția a XI, FUA, UTM, Chișinău, ISBN 978- 9975-45-946-4, pp. 39-39 <https://cris.utm.md/handle/5014/2278>

26. MUNTEANU, A. Evoluția și problema de studiu a interferenței stilistico-morfologice a domeniilor aferente în design interior, arhitectură, arte plastice. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională. Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului*, ediția X, Chișinău, FUA, UTM, 2020, pp. 72-77, ISBN 978-9975-87-779-4 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-72-77.pdf

27. MUNTEANU, A. Observațiile cercetătorilor asupra evoluției conceptului de estetică prin judecata estetică în diferite perioade istorice. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Tehnico-Științifică Internațională. Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului*, ediția X, Chișinău, FUA, UTM, 2020, pp. 78-82, ISBN 978-9975-87-779-4 https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/125870

28. MUNTEANU, A., FILIPSKI, T., RUDIC, O. Stilistica morfologică sustenabilă aplicată în arhitectură, design interior și urbanism pot schimba viitorul localităților. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Internațională Probleme actuale în urbanism și arhitectură*, ediția a XII-a, 15 noiembrie 2024, UTM, Chișinău, pp. 99-103. ISBN 978-9975-64-476-1 <http://repository.utm.md/handle/5014/28641>

29. MUNTEANU, A., FILIPSKI, T., RUDIC, O. Abordarea cognitiv-constructivistă a procesului educațional în formarea inițială a studenților-arhitecți și designeri. (Sesiune ordinară) In: *Conferința Internațională Probleme actuale în urbanism și arhitectură*, ediția a XII-a, 15 noiembrie 2024, UTM,

Chișinău, pp. 62-66. ISBN 978-9975-64-476-1
<http://repository.utm.md/handle/5014/28641>

30. MUNTEANU, A. Patrimoniul cultural construit - tipologia locuinței rurale din Republica Moldova. (Sesiune ordinară) In: *Conferința internațională - PATRIMONIUL CULTURAL; CERCETARE, VALORIZARE, PROMOVARE, Cercetarea și valorificarea patrimoniului cultural construit, dedicată Zilelor Europene ale Patrimoniului*, ediția a XVI-a, 26-27 septembrie 2024, Chișinău, pp.151 <https://ich.md/?p=7803>

Alte lucrări și realizări specifice diferitor domenii științifice (recomandate spre editare/aprobat de senatul UTM)

1. MUNTEANU, A. Estetica peisajului în artele plastice din Moldova ediția a II-a. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM. 2024. 178 p. ISBN 978-9975-62-794-8

Altele Lucrări metodice (aprobat de consiliul metodic, consiliul facultății)

1. MUNTEANU, A. Note de curs. Istoria Artei și Arhitecturii II. Chișinău: Tehnica-UTM, 2018, 60 p., ISBN 978- 9975-45-526-8, <http://repository.utm.md/handle/5014/15322?show=full>

2. MUNTEANU, A. Estetica arhitecturii și designului. Note de curs. Chișinău: Tehnica-UTM, 2019, 45 p., ISBN 978-9975-45-604-3, <http://repository.utm.md/handle/5014/15201>

3. MUNTEANU, A. Eco design, creativitate și inovare, bionică tehnică (inginerescă în arhitectură și design). Suport de curs. Chișinău: Tehnica-UTM, 2023, 65 p., ISBN 978-9975-45-901-11, <https://repository.utm.md/handle/5014/24320>

4. MUNTEANU, A. Caracterul morfologic al stilisticii pe domenii: design interior, arhitectură, design interior, arte vizuale. Suport de curs. Chișinău: Tehnica-UTM, 2023, 60 p., ISBN 978-9975-45-901-3 <https://repository.utm.md/handle/5014/22491>

5. MUNTEANU, A. Desenul volumetric pentru viitorul arhitect. Indicație metodică. Chișinău: Tehnica-UTM, 2015, 50, ISBN 978-9975-45-604-3, <http://repository.utm.md/handle/5014/15493>

6. MUNTEANU, A. Arhitectura spațiului interior I. Indicație metodică. Chișinău: Tehnica-UTM, 2018, 67 p., ISBN 978-9975-45-525-1, <http://www.repository.utm.md/handle/5014/15274?show=full>

7. MUNTEANU, A. Arhitectura spațiului interior II. Indicație metodică. Chișinău: Tehnica-UTM, 2018, 60 p., ISBN 978-9975-45-527-5, <http://repository.utm.md/handle/5014/15276?show=full>

8. MUNTEANU, A., MELNIC, S., HAREA O. Glosar de termeni în domeniile arhitectură, design interior, arte vizuale. Suport de curs. Chișinău: Tehnica-UTM, 2023, 56 p., ISBN 978-9975-45-889-3, <http://repository.utm.md/handle/5014/22499>

9. MELNIC, S., MUNTEANU, A. Practica de creație. TEME, SARCINI ȘI TEHNICI. Indicație metodică. Chișinău Tehnica-UTM, 2023, 65 p., ISBN 978-9975-45-901-9 <https://repository.utm.md/handle/5014/22502?show=full>

10. MELNIC, S., MUNTEANU, A. Творческая практика. ТЕМЫ, ЗАДАНИЯ И ТЕХНИКИ. Indicație metodică. Chișinău: Tehnica-UTM, 2023, 65 p., ISBN 978-9975-45-901-8
<https://repository.utm.md/handle/5014/22502?show=full>

ADNOTARE

MUNTEANU Angela, Stilistica morfologică în designul interior, arhitectură și artele plastice din Moldova, teză de doctor habilitat în arte, Chișinău, 2025

Structura tezei: introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 541 titluri, 354 de pagini text total, 263 de pagini text de bază, 10 anexe.

Cuvinte-cheie: stil, stilistică morfologică, arte plastice, design interior, arhitectură, evoluție, arte creative, ornament și culoare, valoare istorică și artistică, piese de colecție muzeală, patrimoniu cultural.

Domeniul de studiu: arte/design interior (651.01 – Teoria și istoria artelor plastice; 652.04 - Design de interior, mediu și arta peisajului).

Scopul cercetării constă în fundamentarea și determinarea valorilor artistice multilaterale a evoluției istorico-artistice a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Moldova (perioadele istorice pe teritoriul Basarabiei/RSS Moldovenești/Republica Moldova), ca patrimoniu artistic, estetic și cultural.

Obiectivele de cercetare: stabilirea epistemologică a reperelor istoriografice în evoluția stilisticii morfologice ale designului interior, arhitectură și artele plastice; elaborarea instrumentelor metodologice de studiere a reperelor teoretice ale evoluției stilisticii morfologice în domeniile designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia, RSS Moldovenească, Republica Moldova și politica autorităților raportată la evoluția domeniilor; determinarea interferențelor stilistice în design interior, arhitectură, arte plastice în perioadele anilor 1887–1918; 1918–1940 și 1945-1991 și conceptualizarea noii direcții de cercetare: concepția triarhică evolitivă în stilistica morfologică a artelor vizuale; delimitarea caracteristicilor stilisticii morfologice în diverse perioade istorice: premodernă, modernă, contemporană; selectarea și clasificarea datelor și a principiilor analitice de tratare a valorilor artistice în evoluția istorică a stilisticii morfologice ale designului interior, arhitectură și artele plastice; descrierea și interpretarea activității specialiștilor documentaliști din domeniul designului interior, arhitecturii și artelor plastice în contextul studierii și importanței Uniunii Artiștilor Plastici, Uniunii Designerilor de Interior și Uniunii Arhitecților din Republica Moldova în formarea principiilor și dezvoltare a stilisticii morfologice în domeniile vizate.

Noutatea și originalitatea științifică constă în realizarea, într-o viziune nouă, a unei investigații a evoluției istorice a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și în artele plastice din Moldova – ca domenii conexe, într-o accepție interdisciplinară, integratoare. Au fost cercetate documente din arhive, din biblioteci, precum și izvoare ce oglindesc situația evoluției stilisticii morfologice în arta universală din țările limitrofe ale domeniilor – artelor plastice, designului interior, ale monumentelor de arhitectură, pieselor muzeale, obiectelor artisanale, parte integrantă a patrimoniului cultural al Republicii Moldova. Cercetarea constituie o primă investigație științifică în domeniul studierii stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și artele plastice din Basarabia, RSS Moldovenească, Republica Moldova.

Noua direcție de cercetare – Concepția triarhică evolitivă în stilistica morfologică a artei creative.

Rezultatele științifice principale noi: fundamentarea și sistematizarea datelor teoretice și istoriografice privind valorificarea patrimoniului național a obiectelor de artă și interior, în contextul analizei stilisticii morfologice pe domeniul conexe cu elaborarea unor instrumente metodologice de studiere a monumentelor de arhitectură, spațiilor de interior, ale pieselor muzeale (mobilier, textile), și a exemplorilor de artă plastică din perspectiva estetică, artistică, tipologică, comparativă. Au fost făcute cercetări pe perioadele de timp ale Basarabiei (1887-1918; 1918-1940), din RSS Moldovenească (1940-1991) și Republica Moldova.

Semnificația teoretică: derivă din analiza abordărilor teoretice privind descrierea contextului investigațional: stilistica morfologică, perioade de evoluție, casa tradițională, arhitectura verde, tipologia stilisticii morfologice, neoromânismul stilistico-morfologic, specificul interferențelor stilistico-morfologice, stilistică rurală; și care prezintă caracterul inovator și aplicativ al tezei, fiind puse bazele teoretico-metodologice pentru noi demersuri științifice în studierea domeniilor designul interior, arhitectură și artelor plastice din Basarabia (perioadele:1887-1918; 1918-1940) / RSS Moldovenească (1940-1991) / Republica Moldova (1991-2020), care conduc la modelarea concepției triarhice evolutive în stilistica morfologică a artei creatoare.

Valoarea aplicativă a lucrării: se referă la validarea studiului valoric și pluridisciplinar al informațiilor și datelor obținute în urma cercetării, care vor fi utile pentru următoarele investigații în domeniu, cât și pentru consemnarea valorică a proceselor de evoluție a stilisticii morfologice în designul interior, arhitectură și în artele plastice la nivel de elevi, studenți și profesori ai instituțiilor de învățământ cu profil artistic; în formularea unor repere metodologice pentru designeri de interior, artiști plastici, muzeografi, editori etc.

Implementarea rezultatelor științifice: au fost realizate în cadrul a 41 de foruri științifice internaționale și naționale, în cadrul Departamentului Arhitectură, Facultatea Urbanism și Arhitectură, Universitatea Tehnică din Moldova și în procesul de predare a disciplinelor cu tematică, la master, program Arhitectură, Design interior la Universitatea Tehnică a Moldovei.

ANNOTATION

MUNTEANU MUNTEANU Angela, Morphological stylistics in interior design, architecture and fine arts in Moldova, thesis of doctor habilitate in arts, Chisinau, 2025

Structure of the thesis: introduction, five chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 541 titles, 354 pages of total text, 263 pages of basic text, 10 annexes.

Keywords: style, morphological stylistics, fine arts, interior design, architecture, evolution, creative arts, ornament and color, historical and artistic value, museum collectibles, cultural heritage.

Field of study: arts/interior design (651.01 – Theory and history of fine arts; 652.04 – Interior design, environment and landscape art).

Purpose of the research consists in substantiating and determining the multilateral artistic values of the historical-artistic evolution of morphological stylistics in interior design, architecture and fine arts in Moldova (in the context of the historical periods on the territory of Bessarabia, the Moldavian SSR and the Republic of Moldova), as artistic, aesthetic and cultural heritage.

Research objectives: epistemological establishment of historiographical landmarks in the evolution of morphological stylistics of interior design, architecture and fine arts; elaboration of methodological tools for studying the theoretical landmarks of the evolution of morphological stylistics in the fields of interior design, architecture and fine arts in Bessarabia, the Moldavian SSR, the Republic of Moldova and the authorities' policy related to the evolution of the fields; determination of stylistic interferences in interior design, architecture, fine arts in the periods of 1887–1918; 1918–1940 and 1945–1991 and the conceptualization of the new research direction: the evolutionary triarchical conception in the morphological stylistics of the visual arts; delimitation of the characteristics of morphological stylistics in various historical periods: premodern, modern, contemporary; selection and classification of data and analytical principles for dealing with artistic values in the historical evolution of morphological stylistics of interior design, architecture and fine arts; description and interpretation of the activity of documentary specialists in the field of interior design, architecture and fine arts in the context of studying and the importance of the Union of Fine Artists, the Union of Interior Designers and the Union of Architects of the Republic of Moldova in the formation of principles and development of morphological stylistics in the targeted fields.

Scientific novelty and originality consists in carrying out, in a new vision, an investigation of the historical evolution of morphological stylistics in interior design, architecture and fine arts in Moldova as related fields, in an interdisciplinary, integrative sense. There were researched documents from archives, libraries, as well as sources that reflect the situation of the evolution of morphological stylistics in the universal art of the neighboring countries of the fields - fine arts, interior design, architectural monuments, museum pieces, handicrafts, an integral part of the cultural heritage of the Republic of Moldova. The research is a first scientific investigation in the field of studying morphological stylistics in interior design, architecture and fine arts in Bessarabia, Moldavian SSR, Republic of Moldova.

New Research Direction – *The Evolutionary Triarchical Conception in the Morphological Stylistics of Creative Art.*

New Principled Scientific Results: substantiation and systematization of theoretical and historiographical data regarding the valorization of the national heritage of art and interior objects, in the context of the analysis of morphological stylistics in the fields related to the elaboration of methodological tools for the study of architectural monuments, interior spaces, museum pieces (furniture, textiles), and examples of fine art from an aesthetic, artistic, typological, comparative perspective. Research was carried out on the time periods of Bessarabia (1887–1918; 1918–1940), the Moldavian SSR (1940–1991) and the Republic of Moldova.

Theoretical significance: derives from the analysis of the theoretical approaches regarding the description of the investigative context: morphological stylistics, periods of evolution, traditional house, green architecture, typology of morphological stylistics, stylistic-morphological neo-Romanianism, specificity of stylistic-morphological interferences, rural stylistics; and which presents the innovative and applicative character of the thesis, laying the theoretical-methodological foundations for new scientific approaches in the study of the fields of interior design, architecture and fine arts in Bessarabia (periods: 1887–1918; 1918–1940) / Moldavian SSR (1940–1991) / Republic of Moldova (1991–2020), which lead to the modeling of the evolutionary triarchical conception in the morphological stylistics of creative art.

Applicative value of the work: refers to the validation of the value and multidisciplinary study of the information and data obtained from the research, which will be useful for the next investigations in the field, as well as for the value recording of the processes of evolution of morphological stylistics in interior design, architecture and fine arts at the level of pupils, students and teachers of educational institutions with an artistic profile; in formulating methodological landmarks for interior designers, visual artists, museographers, publishers, etc.

Implementation of scientific results: have been carried out within 41 international and national scientific forums, within the Department of Architecture, Faculty of Urbanism and Architecture, Technical University of Moldova and in the teaching process of thematic disciplines, master's degree, Architecture, Interior Design program at the Technical University of Moldova.

Angela MUNTEANU

**STILISTICA MORFOLOGICĂ ÎN DESIGNUL INTERIOR,
ARHITECTURĂ ȘI ARTELE PLASTICE DIN MOLDOVA**

Rezumatul tezei de doctor habilitat în arte
Specialitățile: 651.01. Teoria și istoria artelor plastice
652.04. Design interior, mediu și arta peisajului

Aprobat spre tipar: 20.05.2025

Formatul hârtiei 60x84

1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tirajul 50 ex.

Coli de tipar: 3,5
